

Yksityisen velallisen maksujärjestelyt ja velan vanhentuminen

Satu Mäkinen

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2020

Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Oikeudellinen asiantuntijuus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Oikeudellinen asiantuntijuus

MÄKINEN, SATU:

Yksityisen velallisen maksujärjestelyt ja velan vanhentuminen

Opinnäytetyö 49 sivua, joista liitteitä 4 sivua

Toukokuu 2020

Luottoyhteiskunta toimii maksumoraaliin luottaen, minkä vuoksi on säädetty velkojen turvaksi menettelyitä, jotka viimekädessä pyrkivät tuottamaan takaisinmaksun. Maksuvelvollisuuden laiminlyönti johtuen sitten maksuhaluttomuudesta tai maksukyvyttömyydestä johtaa toimenpiteisiin.

Opinnäytetyössä perehdyttiin velan laiminlyönnin seurauksiin sekä maksujärjestelyihin, joihin velallinen voi hakeutua veloista selviytyäkseen. Lisäksi perehdyttiin velan vanhentumista koskeviin lainkohtiin. Työn toimeksiantajana oli Kanta-Hämeen ulosottovirasto, joten raporttiin tuotiin näkökulmaa ulosoton toiminnasta. Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä, joka koostui kirjallisesta raportista ja tuotokseksi syntyneestä ohjelehtisestä. Opinnäytetyössä käytettiin hyväksi lainsäädäntöä ja aihekirjallisuutta, joiden avulla pyrittiin tuomaan raporttiin lainopillista tietoa työn luotettavuuden lisäämiseksi.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa tiivistetty ohjelehtinen maksujärjestelyistä. Työn tavoitteena oli tuottaa teorian pohjalta ohjelehtiseen ymmärrettävät ja selkeät ohjeet, jotka tukivat toimeksiantajan neuvontavelvollisuutta ja velallista itseään.

Työn tuloksena syntyi ohjelehtinen, jossa selvitettiin maksujärjestelyiden merkitys ja luonne sekä vanhentumista koskevat aikamääreet. Lopputulemana voitiin sanoa, että velallisella on käytössään useita keinoja velkojen järjestelemiseksi ja velka voi vanhentua eri tavoin. Tuotos oli hyödynnettävissä monipuolisesti ja sen toivottiin erityisesti tavoittavan velallisista heidät, jotka ovat motivoituneita selvittämään velkansa.

Asiasanat: maksujärjestelyt, velan vanhentuminen, yksityisvelallinen

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
Option of Legal Expertise

MÄKINEN, SATU:

Payment Arrangements for Private Debtors and Expiration of Debt

Bachelor's thesis 49 pages, appendices 4 pages
May 2020

The credit society has confidence in payment morality which is why there are procedures in place to protect the creditor. These procedures aim to produce payment to the creditor. The default in payment results in action, whether it is due to debtor's reluctance to pay or insolvency.

The aim of this thesis was to examine the consequences of failing to meet a payment, as well as the payment arrangements which the debtor could familiarize in order to cover the debt and the expiration periods of the debt. The mandator of this thesis was Tavastia Proper Enforcement Office and therefore the report included some enforcement methods. This thesis was conducted with the practice-based approach and it consisted of a written report and its outcome. The used sources consisted of written and legal provisions to increase the reliability of the work.

The purpose of the thesis was to produce an info page of the payment arrangements. The aim of the thesis was to create understandable and clear instructions to help the enforcement employees and the debtor itself.

An info page was formed as a result of the thesis and it explained the meaning of the payment arrangements and the expiration of the debt. In conclusion, debtor has many options to cover the debts and the debt can expire in several ways. The thesis outcome can be used in various ways and was hoped to reach those debtors who are motivated to manage their debt.

Key words: payment arrangements, expiration of debt, private debtor

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
2	VELKOJEN LAIMINLYÖNTI JA PERINTÄ.....	9
	2.1 Maksuvelvollisuuden laiminlyönti.....	9
	2.2 Yksityinen eli vapaaehtoinen perintä.....	10
	2.3 Oikeudellinen perintä.....	10
	2.3.1 Yksipuolinen tuomio.....	11
	2.3.2 Tuomio.....	11
	2.3.3 Sovintosopimus.....	12
	2.3.4 Muut ulosottoerusteet.....	12
	2.4 Insolvenssimenettely.....	13
3	ULOSOTON TOIMINNAN KUVAUS.....	15
	3.1 Ulosoton viranomaistoiminta.....	15
	3.2 Ulosoton rakenne.....	16
	3.3 Ulosoton hakeminen ja ulosottoerusteen vaatimus.....	16
	3.4 Ulosoton valtakunnallisuus ja vastaava ulosottomies.....	17
	3.5 Täytäntöönpanotavat.....	18
	3.6 Ulosottomenettelystä.....	18
	3.7. Velallisen tiedonantovelvollisuus ja ulosottoselvitys.....	19
	3.8 Vireilläolon päätyminen ja passiiviperintä.....	20
	3.9 Ulosoton rakenneuudistus.....	21
4	VELALLISEN MAKSUJÄRJESTELYT.....	22
	4.1 Maksusuunnitelma.....	22
	4.2 Akordi.....	23
	4.3 Velkojen yhdistäminen.....	24
	4.4 Takuusäätiön takaama laina.....	24
	4.5 Sosiaalinen luototus.....	25
	4.6 Yksityishenkilön velkajärjestely.....	26
	4.6.1 Velkajärjestelyn edellytykset ja esteet.....	26
	4.6.2 Velkajärjestelyn hakeminen ja aloittamispäätös.....	27
	4.6.3 Vahvistettu maksuohjelma.....	28
	4.6.4 Maksuohjelman laiminlyönti.....	29
	4.7. Velkojen siirtyminen ulosoton perintään.....	29
	4.8 Talous- ja velkaneuvonta.....	30
5	VELKOJEN VANHENTUMINEN.....	31
	5.1 Vanhentumisajat sekä velan vanhentumisen katkaiseminen.....	31
	5.1.1 Vapaamuotoiset katkaisutoimet.....	32

5.1.2 Oikeudelliset katkaisutoimet	32
5.1.3 Vanhentumisen katkaiseminen ulosottoteitse	33
5.2 Ulosottooperusteiden vanhentuminen	33
5.3 Velan lopullinen vanhentuminen	34
5.4 Vanhentumisen oikeusvaikutukset	35
6 TOIMINNALLISEN OSUUDEN KUVAUS JA TOTEUTUS.....	37
7 POHDINTA.....	39
LÄHTEET	42
LIITTEET	46
Liite 1. Ohjeellinen maksujärjestelyistä	46

LYHENTEET JA TERMIT

HE	Hallituksen esitys
OK	Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4
Perintälaki	Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513
PL	Suomen perustuslaki 11.6.1999/731
UK	Ulosottokaari 15.6.2007/705
UMenA	Valtioneuvoston asetus ulosottomenettelystä 20.12.2007/1322
VanhL	Laki velan vanhentumisesta 15.8.2003/728
VJL	Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57

1 JOHDANTO

Yhteiskunta, jossa luoton antaminen ja ottaminen on lähes arkipäivää, kohdataan myös tilanteita, joissa maksuvelvollisuus toisinaan tulee laiminlyödyksi. Syyt saattavat olla maksukyvyttömyys tai maksuhaluttomuus, mutta käytännön merkitystä ei tällä ole seuraamuksia määriteltäessä (Koulu & Lindfors 2016, 14). Opinnäytetyössä kuvataan tilanne velkasuhteen syntyisestä sen laiminlyöntiin ja siitä johtuviin seurauksiin erityisesti ulosoton näkökulmasta. Laiminlyönneistä johtuneisiin velkataakkoihin ja niiden järjestelemiseen keskitytään työn tuotoksen perustaksi.

Opinnäytetyössä kuvataan maksuvelvollisen erilaisia keinoja selviytyä yksittäisestä velastaan tai suuremmiksi kertyneestä velkataakasta niin kutsutuilla maksujärjestelyillä. Lisäksi selvitetään erilaisia aikamääreitä, jotka ohjaavat velan perintää ja sen mahdollista kestoa. Tavoitteena on tuottaa tieto maksujärjestelyistä sekä velan vanhentumisesta järkeväksi ja helposti saatavaksi raportin sisällä.

Opinnäytetyö toteutetaan toiminnallisena opinnäytetyönä ja tarkoituksena on rakentaa toimeksiantajalle sekä asiakkaille velallisnäkökulmasta hyödynnettävissä oleva ohjelehtinen, jossa esitellään tiiviisti eri maksujärjestelyt. Tavoitteena on luoda perehdytyn teorian pohjalta ohjelehtiseen ymmärrettävät ohjeet siitä, kuinka maksujärjestelyiden pariin on mahdollista hakeutua. Niiden avulla tuetaan toimeksiantajan neuvontavelvollisuutta sekä velallisen omaehtoista tutustumista maksujärjestelyihin. Ohjelehtisessä esitetään myös lyhyesti velan vanhentumisen aikamääreet.

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Kanta-Hämeen ulosottovirasto, joka on yksi 22 ulosottopiiristä (Ulosoton organisaatio 2016). Ulosottoviraston päätoimipaikka on Hämeenlinnassa ja sivutoimipaikat ovat Riihimäellä sekä Forssassa. Hämeenlinnassa toimialueena ovat Hattulan, Hämeenlinnan ja Janakkalan kunnat, Forssassa Forssa, Humppila, Jokioinen, Tammela sekä Ypäjä, Riihimäellä Hausjärven, Lopen ja Riihimäen kunnat. (Kanta-Hämeen ulosottovirasto 2020.) Ajatus opinnäytetyön aiheeseen ja rajaukseen on tullut työn ohessa ilmenneistä kysymyksistä sekä halusta kehittää omaa osaamistaan.

Kirjallisessa osiossa tutustutaan toimeksiantajan toimialaan sekä kerrotaan ulosoton etenemisestä ja käytettävistä termeistä. Ulosoton toiminta itsessään saattaa olla monelle vieras, joten velkaantuneen näkökulmasta on hyödyllistä hieman avata sitä. Huomioitavaa opinnäytetyössä on se, että teoriaosuudessa on käytetty toistaiseksi voimassa olevia ulosottokaaren kohtia. Lähemmin tekstissä kerrottava Ulosottolaitoksen uudistushanke muuttaa ulosottokaarta osittain ja muutokset astuvat todennäköisesti voimaan 1.12.2020. Opinnäytetyössä puhutaan osittain esimerkiksi eri termeistä mitä uudistuksen jälkeen tulee lain myötä käyttöön.

Maksujärjestelyistä on tarkoitus tuoda esille ne keinot, joihin velallinen voi hakeutua ovat velat sitten ehtineet ulosottoon tai ne ovat vasta velkojien omassa perinnässä. Tekstissä tuodaan esille, miten kukin järjestely toimii käytännössä ja milloin velallisella on niihin edellytys. Velan vanhentumisen myötä velkojalla on omat velvollisuutensa huolehtia siitä, ettei velka pääse ennen aikojaan vanhentumaan. Näiden määräaikojen selventämiseksi raportissa tuodaan mahdollisimman selkeästi ja ymmärrettävästi esille se, milloin ja miten vanhentumisen katkaiseminen tapahtuu. Tarkoituksena on myös antaa velalliselle käsitys siitä, että tällä on oikeus kyseenalaistaa ja esittää väite saataviensa voimassaolosta. Velan vanhentumista päätettiin käsitellä opinnäytetyössä myös siksi, että vuoden 2020 vaihtuessa ensimmäiset velat vanhentuivat lopullisesti, joka aiheutti myös toimeksiantajan näkökulmasta toimenpiteitä.

Opinnäytetyön teoriaosuudeksi on rajattu aiheet, joiden käsitteleminen on katsottu työn tekemisen ja tekijän kannalta oleelliseksi. Mainittu teoria luo tietoperustan itse opinnäytetyön tuotokselle ja tarjoaa siihen täydentävää tietoa. Aiheet voidaan katsoa hyödylliseksi myös ammatillisen kehittämisen ja oppimisen kannalta. Varsinaisia opinnäytetyötä ohjaavia kysymyksiä ovat mitä maksujärjestelyjä velallisella on käytössään ja milloin velka vanhenee. Opinnäytetyössä pohdittiin myös vastauksia velallisen ja velkojan oikeuksiin sekä velvollisuuksiin aiheen näkökulmasta.

2 VELKOJEN LAIMINLYÖNTI JA PERINTÄ

Velkasuhde ja tätä myötä maksuvelvollisuus voivat syntyä esimerkiksi silloin, kun henkilö ottaa korollista luottoa ammattimaisilta velkojilta tai muutoin jättää maksamatta tavanomaisia, korottomia laskuja. Tällaiset korottomat maksut muuttuvat useimmiten korollisiksi, kun maksulle annettu määräaika on laiminlyöty. Velkaantuminen voi tapahtua myös vahingonkorvausvastuuna, mutta sen merkitys on suhteellisesti katsottuna vähäisempää. (Koulu & Lindfors 2010, 21–22.)

Yhteiskunta tarjoaa yhä kehittyviä ja monipuolisempia tapoja laskujen maksamiseksi. Voidaan puhua perinteisestä pankki- ja luottokorttimaksamisesta tai laskusaamisesta. Modernisoituva maailma tuo vaihtoehtoiseksi tavaksi mobiilimaksamisen tai jopa kryptovaluutan. Mikä maksutapa kenellekin sopii, on käyttäjäkohtaista. ((Alternative) Payment Methods, N.d.) Tärkeämpää on kuitenkin käsitys maksumoraalista, eli luotto laskun saajaan ja siihen, että tämä maksaa laskunsa määräaikaan mennessä ja täten ylläpitää luottoyhteiskunnan toimintaa. Velallisten ja ylivelkaantuneiden määrä on kuitenkin yhä kasvussa, ja vaikutukset näkyvät yhä laajemmin yksittäisen velkasuhteen ulkopuolelle. Ylivelkaantuneena henkilö ei enää yksinkertaisesti kykene maksamaan useimpia laskujaan tai velkojensa lyhennyksiä. (Koulu & Lindfors 2010, 21–23; Ylivelkaantuminen 2019.)

2.1 Maksuvelvollisuuden laiminlyönti

Maksuvelvollisuuden laiminlyönnissä voi olla syynä maksukyvyttömyys tai maksuhaluttomuus. Maksukyvyttömyys on yleisempi syy ja tässä tilanteessa velallisen ei ole olemassa varoja maksaa velkaansa. Maksuhaluttomuudessa on kyse siitä, että velallinen kieltäytyy maksamasta, vaikka hänellä olisikin varoja velan suorittamiseksi. Lainsäätäjän osoittamat seuraamukset maksun laiminlyönnistä ovat yhtäläiset, on sitten kyse maksukyvyttömyydestä tai -haluttomuudesta. (Koulu & Lindfors 2016, 14.)

Pääsääntöisesti pyritään vaikuttamaan velallisen tahtoon ja siihen, että velka tulee maksetuksi ajallaan. Tätä pyritään tehostamaan velvoitteella maksaa viivästyneelle maksulle erinäisiä viivästysseuraamuksia, esimerkiksi viivästyskorkoa. Mikäli tämäkään ei auta on velkojalle luotu oikeus turvautua lainkäyttöjärjestelmään saadakseen saatavallensa suorituksen. (Koulu & Lindfors 2016, 14.)

2.2 Yksityinen eli vapaaehtoinen perintä

Velkojalla on oikeutensa periä saataviaan. Perinnän toimia voi velkoja toteuttaa itse tai ulkoistaa perintätoiminnan jollekin ulkopuoliselle taholle. Tällöin puhutaan yksityisestä eli vapaaehtoisesta perinnästä. (Koulu & Lindfors 2010, 39.) Ammatillisesti perintätoimintaa harjoittavilla yrityksillä on oltava lupa, jonka myöntää Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Lisäksi kyseinen aluehallintovirasto valvoo, että toimijat noudattavat lakia sekä hyvää perintätapaa. (Aluehallintovirasto 2020.)

Laissa saatavien perinnästä säädetään erääntyneiden saatavien perintätoimenpiteistä (Perintälaki 513/1999). Lain 2 §:n mukaisesti kohdat ovat pakottavaa oikeutta velallisen hyväksi eli laista ei toisin sanoen voida poiketa velallisen vahingoksi. Hyvän perintätavan ja lain 4 §:n mukaisesti velallisen yksityisyyttä on suojattava, kohtuuttomia ja tarpeettomia kuluja on vältettävä eikä maksun laiminlyönnistä tai muista seikoista saa antaa harhaanjohtavaa tietoa. Perintälain 10 §:ssä säädetään myös velallisen velvollisuudesta korvata kohtuulliset perinnästä syntyneet kulut. Kohtuullisuutta arvioidaan saatavan suuruuteen, toteutettuun työ määrään sekä perintätoimien suoritustapaan.

2.3 Oikeudellinen perintä

Mikäli vapaaehtoinen perintä ei tuota tulosta, voi velkoja tukeutua oikeudelliseen perintään hankkimalla oikeuden ratkaisun, jolla voi velkoa saataviaan esimerkiksi ulosoton kautta (Lindström 2014, 291). Perintälain kuudennen pykälän mukaisesti saatavasta on pääsääntöisesti lähetettävä maksuvaatimus ennen maksun vaatimista tuomioistuimen kautta. Mikäli velkojalle on odotettavissa edunmenetyks

tai velallinen pyytänyt asian siirtämistä oikeudelliseen perintään kiistämällä maksuvelvollisuutensa, voi asiasta hakea tuomioistuimen päätöstä ilman maksuvaatimusta (Perintälaki 6 §). Tässä osiossa esitellään lyhyesti ulosottokaaren (UK 705/2007) toisen luvun 2 §:ssä esitellyt ulosottoperusteena toimivat asiakirjat. Laissa esitelty listaus ulosottoperusteista on tarkoitettu tyhjentäväksi, eli lain ulkopuolelle jääviä asiakirjoja ei voida käyttää ulosottoperusteena (Linna 2014, 93).

2.3.1 Yksipuolinen tuomio

Yksipuolinen tuomio voidaan antaa tilanteessa, joissa myös sovinto olisi mahdollinen. Tuomio perustuu asianomaisen passiivisuuteen, eli henkilö, jota vastaan tuomiota haetaan, myöntää kanteen oikeaksi ilman haasteeseen vastaamista. Myös tilanteissa, joissa vastaaja jättäytyy pois asian käsittelystä tai ei vastaa hänelle esitettyihin kysymyksiin voidaan antaa yksipuolinen tuomio. (Linna 2012, 58–59.)

Tällainen tuomio on laitettavissa täytäntöönpanoon kuten lainvoimainen tuomio ja onkin yksi tehokkaimmista sekä yleisimmistä ulosottoperusteista yksityisoikeudellisissa saatavissa (Linna 2012, 60). Velallisen mahdollisuus keskeyttää täytäntöönpano on hakea niin sanottua takaisinsaantia tuomion antaneelta käräjäoikeudelta. Takaisinsaantia on haettava 30 vuorokauden kuluessa siitä, kun vastaaja on saanut tiedon tuomiosta. (Oikeudenkäymiskaari OK 4/1734 12:15.)

2.3.2 Tuomio

Riita- ja rikosasioissa annettua ratkaisua kutsutaan tuomioksi. Tuomion käsittelyssä tuomioistuimella on käytettävissään oikeudenkäymisaineisto, joka on pääkäsittelyssä tullut esiin. Tuomioistuin voi vaatimistaakan mukaisesti tuomita vain sen, mitä asianosainen on asiassa vaatinut. Lisäksi tuomioistuimella on velvollisuutena aina perustella antamansa tuomiot. (Linna 2012, 97, 155.)

2.3.3 Sovintosopimus

Riitaisan saatavan voivat velkoja ja velallinen itse sovittaa ja päättää millaiseen ratkaisuun ovat keskenään tyytyväisiä. Sovittelun voi toteuttaa yksityisenä tai oikeudellisena menettelyä. (Linna 2012, 117.) Oikeudenkäymiskaaren mukaisesti asianosaisten välinen sovinto vahvistetaan tuomioistuimessa pyynnöstä, mikäli asiasta sovittu on kohtuullista ja lainmukaista. Vahvistaminen tapahtuu kirjallisesti. (OK 20:3.) Tuomioistuimen vahvistama sovintosopimus on käytettävissä ulosottoperusteena (Linna 2012, 119).

2.3.4 Muut ulosottoperusteet

Muita ulosotossa täytäntöön pantavia ulosottoperusteita ovat ulosottokaaren mukaisesti tuomioistuimen vahvistama turvaamistoimipäätös, välitystuomio, osamaksukaupassa annettu tilityspöytäkirja, elatussopimus, hallintotuomioistuimen päätös ja muun viranomaisen päätös hallintolainkäyttöasiassa sekä valtioneuvoston, ministeriön, valtion keskushallintoon kuuluvan viraston ja aluehallintoviraston päätös (UK 2:2).

Turvaamistoimella pyritään turvaamaan velkojan saatava panttaamalla velallisen omaisuutta tai irtainta kattamaan saatavan määrä (OK 7:1). Välimiesmenettelyssä voidaan ratkaista riitakysymys, jossa sovinto on mahdollinen ja asianosaiset ovat sopineet ratkaisun hakemisesta välimiesmenettelyssä. Lopputuloksena vapaamuotoisessa ja tuomioistuimen ulkopuolisessa menettelyssä on välitystuomio. (Linna 2012, 6–7.) Välimiesmenettelyä sääntelee laki välimiesmenettelystä (967/1992).

Tilityspöytäkirja on ulosottomiehen antama ulosottoperusteeksi kelpaava asiakirja (Linna & Leppänen 2014, 105). Pöytäkirja syntyy tilanteessa, jossa ulosottomies on osamaksukaupasta annetun lain (91/1966) 11 §:n mukaisesti virkapuna toimittanut tilityksen osamaksulla myydyn esineen takaisinottamiseksi ostajan ja myyjän välillä. Kuten tilityspöytäkirjan, myös elatussopimuksen antaa viranomainen. Sosiaaliviranomaisen vahvistama elatussopimus on niin ikään ulos-

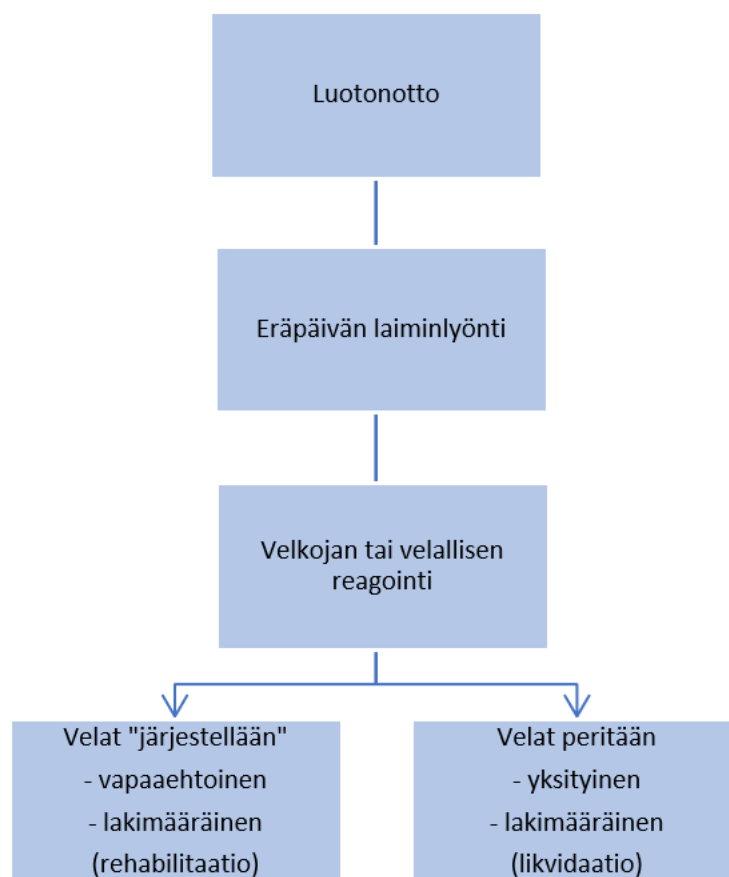
ottoperusteeksi kelpaava asiakirja. (Linna & Leppänen 2014, 105.) Suomen ulkopuolella annettujen tuomioiden täytäntöönpanokelpoisuudesta säädetään EU-laissa (Procedures for enforcing... 2019).

2.4 Insolvenssimenettely

Insolvenssi- eli maksukyvyttömyysmenettelyssä velkojalla on oikeus saada apua suorituksen toteutumiseksi velalliselta. Suomessa tunnetut menettelyt ovat ulosotto, konkurssi, yksityishenkilön velkajärjestely sekä yrityksen saneeraus. (Koulu & Lindfors 2010, 24.) Oikeudenalasta puhuttaessa on kyse insolvenssioikeudesta eli täytäntöönpanomenettelyistä maksukyvyttöä velallista kohtaan (Insolvenssioikeus n.d.).

Koulun ja Lindforsin (2016, 16) näkökulmasta insolvenssimenettelyissä on kyse velkavastuun toteuttamisesta. Täytäntöönpanon on tapahduttava näissä toisaalta tehokkaana ja uhkaavana, toisaalta mahdollisuuksia tarjoavana. Eri osapuolten näkökulmasta katsoen esiintyy täytäntöönpano usein toiselle liian ankara ja toiselle taas tehottomana. (Koulu & Lindfors 2016, 17.)

Insolvenssimenettelyissä on kaksi mallia, puhutaan likvidaatiosta ja rehabilitaatiosta. Likvidaatiossa tarkoituksena on muuttaa velallisen varallisuus mahdollisimman nopeasti rahaksi ja tilittää velkojille. Rehabilitaatiossa taas tarkoituksena on suhteuttaa velan määrä maksukykyyn. Käytännössä likvidaatio on velallisen näkökulmasta edullisempi lyhytkestoisesti, kun rehabilitaatio parantaa parhaillaan velallisen maksukykyä pitkäkestoisesti. Insolvenssimenettelyistä likvidaation pariin kuuluvat ulosotto ja konkurssi. Velkajärjestelyssä ja yrityssaneerauksessa on kyse rehabilitaatiosta. (Koulu & Lindfors 2010, 29, 32.)

KAAVIO 1. Ylivelkaantumisen periaatteelliset ratkaisukeinot (Koulu & Lindfors 2010, 31).

3 ULOSOTON TOIMINNAN KUVAUS

Ulosoton toiminta on käytännöllisesti katsoen erillistäytäntöönpanoa, eli perinnässä ovat yksittäiset velat, jolle pyritään saamaan suoritukset. Yleistäytäntöönpanossa taas velallisen koko varallisuus on konkurssin, yrityssaneerauksen tai yksityishenkilön velkajärjestelyn kohteena. (Linna 2012, 200.) Jaottelun periaatteena oli se, onko menettelyn parissa velallisen yksittäiset velat vai kaikki velkakertymät. Tällaisesta jaottelusta on kuitenkin sittemmin luovuttu, sillä nykyisin ulosoton kautta peritään useita velkoja, ei vain yksittäisiä saatavia. Historian myötä ulosottoa kuvataan myös pakkotäytäntöönpanoksi, koska julkisen vallan käyttö on korostuneessa roolissa. (Koulu & Lindfors 2010, 25.) Ulosotto kuuluu oikeusministeriön hallinnonalaan ja sen toimintaa ohjaa ulosottokaari (Linna 2012, 204).

3.1 Ulosoton viranomaistoiminta

Linna ja Leppänen (2014, 32) ovat tuoneet esille sen, että ulosottoviranomaisilla on merkittävä julkinen valta ja he toimivat lainkäyttöviranomaisina osana siviili-prosessia. Kirjassaan he ovat selittäneet myös niin kutsutusta oikeussuojafunktiosta, eli virantoimituksessa annettavasta hakijan oikeussuojasta, jolla turvataan laiminlyöty saatava (Linna & Leppänen 2014, 33). Suomen perustuslain (PL 731/1999) 21 §:n mukaisesti oikeusturvan on täyttyvä, eli toiminnan on oltava asianmukaista ja viivytyksetöntä, asianosaisilla on myös oikeus kuulemiseen sekä oikeus saada perusteltu päätös. Myös ulosottokaareissa säädetään erikseen asianmukaisesta toiminnasta ja puolueettomuuden periaatteesta. Täytäntöönpanossa on tärkeää joutuisuus sekä tehokas suorittaminen siten, ettei asianosaisille tai sivullisille koidu suurempaa vahinkoa, kuin tarkoitus vaatii. (UK 1:19.)

Ulosottoviranomaiset ovat myös veloitettuja avoimesti ilmoittamaan merkittävästä huomioistaan ja neuvomaan asiakasta (UK 1:20). Myös hyödyn tavoittelusta säädetään ulosottokaaren ensimmäisen luvun 21 §:ssä siten, ettei ulosoton virkamies saa käyttää tietoja omaksi hyödykseen tai muutoinkaan menetellä tehtävissään sopimattomasti.

3.2 Ulosoton rakenne

Ulosoton toiminta on jaettuna 22 ulosottopiiriin, joiden toimialueena on kunta tai kuntia. Ulosottovirastot ovat sijoitettuna näille ulosottopiireille. Tehtävät on jaettu johtaville kihlakunnanvoudeille, kihlakunnanvoudeille, Ahvenanmaan maakunnanvoudille sekä suurimman osan yksittäisistä asioista hoitaville kihlakunnanulosottomiehille ja Ahvenanmaan maakunnan ulosottomiehille. Näiden lisäksi virastoissa on toimistohenkilöstöä. (Ulosoton organisaatio 2016.) Hallintoviranomaisena toimii Valtakunnanvoudinvirasto, jota johtaa valtakunnanvoudi (Valtakunnanvoudinvirasto 2012).

3.3 Ulosoton hakeminen ja ulosottoperusteen vaatimus

Jotta ulosottoa voidaan hakea, on velkojalla oltava ulosottokaaren mukainen ulosottoperuste, jolla vastaajalle on annettu jokin velvoite. Velvoitteista yleisin on maksuvelvoite, muunlaisia ulosottoperusteella annettuja velvoitteita voivat olla kiinteän omaisuuden tai määrätyn irtaimen omaisuuden luovutusta koskeva velvoite, velvoite luovuttaa huoneisto tai muu tila toisen hallintaan ja muuttaa sieltä pois sekä velvoite tai kielto tehdä jotakin. Annetun velvoitteen on oltava selkeä ja täsmällinen, jotta ulosottomies voi sen laittaa täytäntöönpanoon. (Linna 2012, 208; Linna 2014, 91.)

Poikkeuksen ulosottoperusteen vaatimuksesta tekevät niin kutsut suoraan ulosottokelpoiset saatavat. Näissä tilanteissa ainoastaan velkojalla on oma käsityksensä maksuvelvollisuudesta. Tällainen oikeus perustuu tiettyjen velkojaryhmien luottamukseen siitä, etteivät he tarkoituksenmukaisesti peri virheellisiä saatavia. Toisaalta velallisella on mahdollisuus saattaa maksuvelvollisuus myös tuomioistuimen tutkittavaksi, mikäli epäilee maksua aiheettomana. Tällaista luottamusta nauttivat mm. valtio ja julkisyhteisöt. (Koulu & Lindfors 2010, 26.)

Itse hakemuksen velkoja voi toimittaa manuaalisesti kirjeitse, sähköpostilla, ulosoton sähköisen asioinnin kautta tai sähköisen palvelun kautta, joka on oikeusministeriön luvalla käytössä paljon ulosottohakemuksia lähettävillä osapuolilla, kuten perintätoimistoilla. Hakemuksesta on käytävä ilmi hakijan tiedot, mahdollisen asiamiehen tiedot, vastaajan eli velallisen tiedot, mihin saatava perustuu ja kuinka suuri se on sekä täytäntöönpanotapa. Tarvittaessa hakemusta on täydennettävä liitteillä, joita voivat olla paperinen ulosottoperuste, valtakirja tai saamistodiste kuten juokseva velkakirja. Valtakirja vaaditaan, mikäli hakijalla on käytössään avustajana asiamies, jolla on oikeus nostaa varoja ja hoitaa ulosottoasiaa hakijan puolesta. (Lindström 2014, 393–396.)

3.4 Ulosoton valtakunnallisuus ja vastaava ulosottomies

Hakemuksen voi toimittaa mihin tahansa ulosottovirastoon. Viran puolesta asia siirtyy käsiteltäväksi siihen piiriin missä täytäntöönpano itsessään tapahtuu. (Lindström 2014, 393.) Vastaava ulosottomies määräytyy valtioneuvoston antaman asetuksen (UMenA 1322/2007) mukaisesti, mutta myös ulosottokaari ohjaillee ulosottomiehen määräytymistä. (Valtioneuvoston asetus ulosottomenettelystä; UK 3:13–15.) Yleisen määräytymisperusteen mukaisesti vastaavaksi ulosottomieheksi nimetään vastaajan koti- tai asuinpaikkakunnan mukainen ulosottomies. Mikäli täytäntöönpano tapahtuu pitkälti muualla kuin yleisen määräytymisperusteen mukaisella paikkakunnalla, tulee vastaava ulosottomies tältä toimipaikalta. (UMenA 1–2 §.)

Asetuksen mukaisesti määräytyvä vastaava ulosottomies vastaa velallisen kaikista ulosottoasioista ja hänellä on toimivalta toimia koko maassa. Näin määräytyvään ulosottomieheen ei ole oikeutta hakea muutosta. (UK 3:13–14.) Lisäksi ulosottovirastojen työjärjestys jakaa velalliset myös sukunimen alkukirjainten perusteella viraston sisällä eri ulosottomiehille (Linna 2012, 282). Eräissä tilanteissa velallinen voidaan siirtää erikoisperintään, jossa vastataan haastavammista asioista ja velallisista. Toimivaltuudet ovat yhtäläiset erikoisperintää hoitavilla ulosottomiehillä kuin muillakin. (Linna 2012, 204.)

3.5 Täytäntöönpanotavat

Hakijalla on mahdollisuus valita täytäntöönpanotavaksi suppea tai normaali ulosmittaus. Mikäli hakija ei ilmoita kumpaa käytetään, on perusajatuksena normaali täytäntöönpano. (Linna 2014, 239.) Suppeasta ulosotosta säädetään ulosotto-karessa. Hakijan on sitä erityisesti pyydyttävä ja se on käytettävissä, kun saatavasta vastaa vain yksi velallinen. Ulosottomies voi ulosmitata asialle toistuvaistuloa tai veronpalautusta. Omaisuus, jota ei tarvitse muuttaa rahaksi voidaan siis ulosmitata suppeassa ulosotossa. (UK 3:105.) Ulosottomies etsii omaisuutta tekemällä rekisterikyselyjä esimerkiksi Kansaneläkelaitokselta tai velallisen talletuspankista. Lisäksi velallisen olinpaikka on pyrittävä selvittämään myös suppeassa ulosottomenettelyssä. (Linna 2014, 523.) Jos velallisella on käynnissä myyntitoimenpiteet, tiedustellaan hakijalta suppean ulosoton rajoituksen poistamisesta, jolloin kyseisellekin asialle voidaan käyttää myynnistä syntyviä kertymiä (UK 3:106).

3.6 Ulosottomenettelystä

Näkyvin vireilletulon vaikutus on ulosottomiehen toimivallan syntyminen. Kun asia tulee ulosottoon vireille ja se on kirjattu ulosoton järjestelmään, velalliselle lähtee vireilletuloilmoitus tiedoksi asian täytäntöönpanosta. Ilmoitus lähetetään myös hakijalle, mikäli asia siirtyy käsiteltäväksi toiseen piiriin missä se on tullut vireille. (Linna 2014, 270, 407.) Jos velallisen olinpaikkaa ei ole saatu selvitettyä, ei vireilletuloilmoitusta tarvitse antaa. Ilmoituksesta selviää mm. vastaava ulosottomies sekä asian tiedot, joilla velallisen on mahdollisuus olla yhteydessä asiaan liittyen. (UK 3:33.) Asiasta lähtee myös ensisijaisesti maksukehotus velalliselle, jonka maksaessaan eräpäivään mennessä, ei henkilön tietoihin jää merkintää ulosottotoimista (Linna 2012, 216).

Ulosottomiehillä on laajat valtuudet toteuttaessaan hakijan oikeussuojaa. Ulosottomiehen velvollisuutena on pyrkiä etsimään velalliselle kuuluvaa omaisuutta suorituksen saamiseksi. (UK 3:48.) Velallista koskevat tiedot tulee selvittää ja täytäntöönpanon niin vaatiessa selvitetään myös vastaajan olinpaikka sekä toi-

mitetaan ulosottoselvitys (UMenA 4–5 §). Etsimisvelvollisuus kattaa niin asuinrakennukset, muuhun käyttötarkoitukseen kuuluvat rakennukset kuin henkilön itsensä, mikäli näistä voidaan olettaa löytyvän ulosmittauskelpoista omaisuutta (Lindström 2014, 398–399).

Ulosottomiehen toimivaltaan kuuluu toimittaa ulosmittauksia. Ulosmittaus toimitetaan useimmiten velallisen palkasta, eläkkeestä tai muusta toistuvaistulosta. Näin ulosmitattavaa määrää rajoittaa velallisen hyväksi lasketut suojaosuudet. Vuoden 2020 mukaisesti velallisen suojaosuudeksi lasketaan 22,63 euroa päivässä ja jokaista tämän elatuksen varassa olevaa henkilöä kohden lasketaan 8,12 euroa päivässä. Ulosmittaukseen on mahdollista saada myös rajoituksia työttömyyden tai sairauden vuoksi tai vapaakuukausia, mikäli ulosmittaus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään vuoden. (Palkan ulosmittaus 2020.)

Ulosmittaus voidaan ulottaa myös velallisen muuhun omaisuuteen kuin toistuvaistuloon, mutta se ei saa koskea esimerkiksi sellaista omaisuutta, joka on laskettavissa tavanomaiseksi koti-irtaimistoksi, henkilökohtaiseksi esineeksi tai tarpeelliseksi työvälineiksi. Kyseessä on niin sanottu velallisen erottamisetu tiettyyn omaisuuteen. (Linna 2008, 109, 112, 113.) Velallisen suojaksi on säädetty ulosmittausjärjestys, jonka mukaisesti ulosmittauksen kohteena on ensisijaisesti raha tai toistuvaistulo, toisena muu irtain omaisuus, kolmantena kiinteistö ja vasta viimekädessä vakituinen asunto tai toimeentulolle välttämättömät esineet (UK 4:24).

3.7. Velallisen tiedonantovelvollisuus ja ulosottoselvitys

Velallisella on velvollisuus antaa ulosottokaaren mukaisia tietoja ulosottomiehen niitä tiedustellessa. Näitä tietoja ovat esimerkiksi yhteystiedot, tiedot henkilön omaisuudesta ja tuloista sekä mahdolliset tulevat muutokset niissä, tiedot tulojensa lähteestä sekä muut tiedot, jotka koskevat henkilön varallisuutta tai taloudellista tilannetta. (UK 3:52.) Ulosottoselvitys on toimitettava, mikäli saatava ei kokonaisuudessaan kerry tai velallisen taloudellista tilannetta ei muutoin ole selvitetty. Selvitys on toimitettava vähintään vuoden välein jollei sille ole tarvetta

useammin. Velalliselle annetaan kutsu saapua paikalle selvitykseen, joskin yksinkertaisissa asioissa ulosottomies voi toimittaa selvityksen puhelimitsekin. (Lindström 2014, 402–403.)

3.8 Vireilläolon päättymisen ja passiiviperintä

Kun ulosottoasian vireilläolo tulee päätökseen, lakkaa ulosottomiehen toimivalta (Linna 2014, 625). Vireilläolo voi ulosottokaaren mukaisesti päättyä lopputilitykseen eli kertyneet varat tilitetään hakijalle tai vireilläolo voi päättyä estetodistukseen (UK 3:34–35).

Mikäli saatava ei kerry kokonaan maksetuksi, päättyy ulosotto varattomuusesteen antamiseen. Jos asialle on tullut suorituksia, annetaan hakijalle sekä lopputilitys että estetodistus. Mikäli velallisen olinpaikka ei ole selvinnyt annetaan varattomuusesteen lisäksi tuntemattomuuseste. (Lindström 2014, 425.) Suppeassa täytäntöönpanossa olevalle asialle annetaan suppean ulosoton este, joka kertoo, ettei ulosmitattavaa omaisuutta ole löytynyt. Ohessa voidaan antaa myös tuntemattomuuseste. Asia voi päättyä myös muuhun esteeseen, jos ulosottooperuste on kumottu tai vanhentunut, saatava on maksettu suoraan hakijalle tai velallinen on konkurssin, velkajärjestelyn tai yrityssaneerauksen piirissä. (Linna 2014, 636–637.) Varattomuusesteestä ja suppean ulosoton esteestä lähtee maksuhäiriömerkintä luottotietorekisteriin (Maksuhäiriömerkinnät ulosotossa 2019).

Hakijalla on mahdollisuus pyytää normaalin ulosoton ohella passiivirekisteröintiä. Tällöin estetodistukseen päättynyt asia on ulosoton valvonnassa kahden vuoden ajan. (Lindström 2014, 406.) Asia ei ole tällöin ulosotossa vireillä eikä ulosottomiehellä ei ole erityistä velvollisuutta etsiä omaisuutta passiivirekisteröinnin aikana, mutta mikäli velalliselta löytyy tänä aikana ulosmitattavaa omaisuutta, tulee se ulosmitata myös passiivisaatavalle. (UK 3:102–104.)

3.9 Ulosoton rakenneuudistus

Ulosoton rakenneuudistuksen suunnittelu on alkanut Valtakunnanvoudinvirastossa jo 31.12.2014 oikeusministeriön pyynnöstä. Tarkoituksena on parantaa ulosoton toiminnan tuottavuutta ja taloudellisuutta vaarantamatta oikeusturvaa. Lisäksi pyritään kehittämään lainsäädäntöä, organisaatiota sekä tarvittavaa tietotekniikkaa. (Ulosottolaitoksen rakenneuudistushanke (URA) 2019.)

Rakenneuudistuksen toteutuminen on ollut vaiherikas, mutta viimeisimmän hallituksen esityksen mukaisesti esitettiin muutoksia ulosottokaareen ja eräisiin siihen liittyviin lakeihin. Lakimuutosten tarkoituksena oli toteuttaa ulosoton rakenneuudistus ja siihen liittyvät organisaatiomuutokset. Tarkoituksena on muodostaa yksi yhteinen virasto Ulosottolaitos, joka toimii valtakunnallisesti. Esityksen mukaisesti täytäntöönpanotavat muutettaisiin laajaan ja perustäytäntöönpanoon sekä erityistäytäntöönpanoon. Perustäytäntöönpanossa käsiteltäisiin nopeasti ja sähköisesti hoidettavissa olevat maksuvelvoitteet, laaja täytäntöönpano käsittäisi nykyisten ulosottomiesten toimivallan ja erityistäytäntöönpano vastaisi nykyistä erikoisperintää. Tämän lisäksi ulosoton virkanimitykset muuttaisivat ulosottomiehet ulosottoylitarkastajiksi ja perustäytäntöönpanoa hoitavat virkamiehet toimisivat ulosottotarkastajina. Hallituksen esittelemien lakien oli tarkoituksena tulla voimaan 1.1.2019. (HE 71/2018, 1.)

Tasavallan presidentti vahvisti hallituksen esityksen mukaiset muutokset esitteilyssä 19.6.2019 ja lait astuvat voimaan 1.12.2020 alkaen. Ulosottokaaresta on tämän myötä kumottu tai muutettu lain kohtia vastaamaan tulevaa rakenneuudistusta. Tämän johdosta ulosottokaaresta on toistaiseksi voimassa olevia kohtia, jotka on jo korvattu uusilla joulukuussa 2020 voimaan tulevilla pykälillä. (Eduskunnan vastaus hallituksen... 2019.) Oikeusministeriön lausunnoille lähettämässä asetuksissa on esitetty, että toimipaikkaverkosto pysyy samankaltaisena kuin se tähänkin asti on ollut. Ulosottolaitoksen palvelut ovat siis saatavilla kaikilla 64 toimipaikalla. Perustäytäntöönpano kuitenkin keskitettäisiin kuuteen toimipaikkaan mutta laaja täytäntöönpano jatkuisi jokaisessa toimipaikassa. Asetukset tulevat voimaan niin ikään 1.12.2020. (Ulosoton toimiverkosto säilytetään... 2020.)

4 VELALLISEN MAKSUJÄRJESTELYT

Maksuvaikeuksien ja velkojen keskelle on tarjolla useita mahdollisuuksia taloudellisen tilanteen selvittämiseksi. On tärkeää pyrkiä korjaamaan tilannetta niin sanotusti vapaaehtoisilla maksujärjestelyillä, eli tarkoituksena on selvittää mahdollisuuksia suoraan velkojan kanssa. Oleellista on pyrkiä järjestelemään kaikki olemassa olevat velat siten, että niistä on mahdollista selvittää. Maksujärjestelyiden toteuttaminen ja saaminen vaatii neuvottelua, aikaa ja kurinalaisuutta. Vapaaehtoisten maksujärjestelyiden lisäksi suuresta velkataakasta selviytymiseksi on yksityishenkilön velkajärjestely, joka on viimekädessä velallisen mahdollisuus järjestää ja kehittää omaa talouttaan. (Velkaopas n.d., 23–24, 26.)

Lähtiessä järjestelemään velkojaan voi velallinen pyytää maksuttomasti kerran vuodessa omia tietojaan velkojalta. Velallinen on oikeutettu saamaan tiedon sen hetkisestä velan määrästä ja perusteista, mahdollisesti jo maksetuista veloista sekä kulujen ja korkojen perusteista. Jos velallinen pyytää tietojaan useammin, on velkojalla oikeus saada annetuista tiedoista kohtuullinen korvaus. Hyvän perintätavan mukaisesti on mahdollisiin maksujärjestelyihin suhtauduttava vastuullisesti puolin ja toisin. (Perintälaki 4 §.)

4.1 Maksusuunnitelma

Tilanteessa, jossa omaa velkaansa ei kykene suorittamaan pois, ensisijainen vaihtoehto on kääntyä velkojan tai perintää hoitavan perintätoimiston puoleen. Asiasta voidaan sopia maksujärjestelyin tai sovintoratkaisuin, joissa velallisen maksukykyä arvioidaan velkajärjestelyn periaatteiden mukaisesti. Jos velkaa ei ole kohtuuttomasti suhteessa tuloihin maksusuunnitelmassa voidaan sopia pienemmistä kuukausieristä tai pidemmästä laina-ajasta, alentaa sovittuja korkoja tai sovitaan, että pääomaa suoritetaan ennen korkoja. (Velkaopas n.d., 24.)

On tärkeää ottaa viivyttämättä yhteyttä velkojaansa huomattessaan, ettei enää kykene suoriutumaan veloista. Jos velasta tai laskusta ei selviä ainoastaan erä-

päivän siirrolla, on oleellista neuvotella kuukausierien tai laina-aikojen muuttamisesta. Myös mahdollisuus maksaa velalleen pienempää viivästyskorkoa kannattaa selvittää. Maksusuunnitelman kesto riippuu pitkälti sovitusta järjestelyistä ja voi vaihdella suurestikin, kyseeseen voi tulla muutaman kuukauden tai jopa useamman vuoden pituinen suunnitelma. (Jos et pysty maksamaan... 2019.)

Mikäli erääntyneeseen velkaan hakee maksuajan pidennystä, voi velkoja tai perintätoimisto veloittaa tästä viisi euroa. Kirjallisesta maksusuunnitelmasta voidaan niin ikään veloittaa perintäkulujen mukaisesti huomioiden alkuperäinen velka ja suunniteltujen maksuerien määrä. Velallisella on myös mahdollisuus pyytää perinnän keskeyttämistä kirjallisesti, mikäli saatava on jo kokonaan erääntynyt. Tällöin vältetään ylimääräisiä perintäkuluja, mutta se mahdollistaa sen, että velkoja voi hakea välittömästi velkomustuomiota ja ulosottoa. (Jos et pysty maksamaan... 2019.)

Maksusuunnitelmaa voi sopia myös ulosottomiehen kanssa, kyseessä on tällöin vaihtoehtoinen perintätapa. Tällöin velallinen maksaa tehdyn suunnitelman tai maksusopimuksen mukaisesti velkaansa ulosottoon ilman ulosmittaustoimenpiteitä. (Maksusuunnitelma tai maksusopimus N.d.) Ulosottoon tehtäessä maksusuunnitelman vakuudeksi voidaan suorittaa turvaava ulosmittaus, jonka avulla pyritään varmistamaan maksun saaminen. Mikäli velkaansa ei maksa suunnitelman mukaisesti, raukeaa maksusuunnitelma. Suunnitelma voidaan todeta rauenneeksi myös silloin, kun henkilölle tulee lisää velkoja ulosottoperintään. Tällöin ulosottomies voi suorittaa toistuvaistulon ulosmittauksen tai myydä jo ulosmitattua omaisuutta, esimerkiksi aiemmin tehdyn turvaavan ulosmittauksen mukaisen omaisuuden. (Velan maksu 2019.)

4.2 Akordi

Akordi merkitsee sitä, että velkoja antaa osan velasta anteeksi. Akordin myöntämiseksi on neuvoteltava velkojan kanssa. Tämä voi antaa anteeksi esimerkiksi kertynyttä korkoa tai alentaa viivästyskoron määrää, luopua vanhoista perintäkuiluista tai parhaimmillaan luopua jopa osasta pääomaa. (Sanasto n.d.)

Akordin mahdollisuus on parhaimmillaan, kun on kyse vanhemmasta, määrältään pienestä velasta tai maksamatta on enää viivästyskorkoja. Mikäli suoraan velkojan tai perintätoimiston kanssa sopii akordimenettelystä, on järkevää pyytää kirjallinen päätös, jolla voi myöhemmin tarvittaessa todistaa sovitut määrät. (Velan anteeksianto n.d.)

4.3 Velkojen yhdistäminen

Mikäli veloistaan ei selviä enää tekemällä useampiakaan maksusuunnitelmia velkojensa kanssa, vaihtoehtona on yhdistää velat ja maksaa nämä pois uudella lainalla. Mikäli lainaa hakee pankista, on velallisella usein oltava omaisuutta, jonka voi asettaa lainansa vakuudeksi. Uuden lainan on katettava mielellä kaikki sillä hetkellä olevat velat, jotka ovat yhdistettynä lainaa haettaessa. Lainan on mahdollistettava selviytyminen myös tulevaisuudessa, joten kuukausierä ei saa luonnollisestikaan ylittää sen hetkistä maksukykyä. (Vapaaehtoiset järjestelyt n.d.)

Velkojen yhdistämisellä välttää yksittäisten velkojen lyhentämiseen kuluvan ajan ja niihin tarvittavien varojen järjestelyn. Yhdistämällä velat ja maksamalla näitä siihen tarkoitukseen ottamallaan lainalla, maksaa velallinen vain yhden uuden velan lyhennyksiä. Tällaisessa tilanteessa on velallisen puolella parhaimmillaan kohtuullinen korko ja pitkäikäinen laina, joka mahdollistaa veloista selviytymisen. (Jos et pysty maksamaan... 2019.) Mikäli lainalla on takaajia, on velallisella oma riskinsä selviytyä lainan lyhennyksistä itsenäisesti. Tämän vuoksi on tarkkaan harkittava, millaiseen lainaan on sillä hetkellä ja myös lähitulevaisuudessa resurssit. (Yhdistä velat n.d.)

4.4 Takuusäätiön takaama laina

Mikäli yhdistettyjen velkojen maksamiseksi lainaa ei ole mahdollista saada pankista vakuuden puuttumisen tai maksuhäiriömerkinnän vuoksi, Takuusäätiö voi taata lainan tietyin ehdoin (Velkaopas n.d., 25). Takauksen enimmäismäärä on

34 000 euroa ja vähimmäismäärä 2 000 euroa, yhdistettyjen velkojen summan tulee siis olla tältä väliltä. Takaus myönnetään määräajaksi, joka voi olla pisimmillään kahdeksan vuotta. Edellytyksenä Takuusäätiön lainalle ovat säännölliset tulot ja menot sekä vakiintunut elämäntilanne. Lisäksi ennen takauksen hakemista velallisella on oltava riittävästi maksuvaraa kattamaan koko laina-aika. Velkoja pitää olla useampi, vain yhtä suurta velkaa ei voi Takuusäätiön takauksella hoitaa. Olennaista on huomata se, että tuleva velkaantuminen pyritään estämään lopettamalla taattavan luotto- ja maksukortit. (Takuusäätiön takaus n.d.)

Mikäli asiakas ei itse ole kykenevä maksamaan lainaansa pois pankille, Takuusäätiö maksaa jäljelle jääneen osuuden pois. Tämän jälkeen säätiö perii maksamatta jääneen lainan suoraan asiakkaalta. (Takuusäätiön takaus n.d.) Lainan nostamisesta kirjataan asiakastietoihin erityinen luottotietomerkintä, joka on voimassa vähintään kaksi vuotta ja sen tarkoituksena on tuoda esille, että velkasiat ovat kunnossa (Luottohäiriömerkintä velkajärjestelystä n.d.).

4.5 Sosiaalinen luototus

Sosiaalisen luoton tarkoituksena on tarjota edullista luottoa välttämättömiin menoihin tai laskujen ja velkojen maksuun. Luotto myönnetään, mikäli sitä hakeva on vähävarainen mutta kuitenkin maksukykyinen. Sosiaalista luottoa tarjotaan 30 kunnassa ja se myönnetään ainoastaan oman kunnan asukkaille. Luoton määrä vaihtelee muutamasta sadasta jopa 10 000 euroon ja laina-aikaa on enintään viisi vuotta. Korkeus on matala 12 kuukauden euribor viitekorko ilman muita kuluja. (Sosiaalinen luotto n.d.) Sosiaalinen luotto ei voi estää henkilön mahdollisuutta saada toimeentuloa, joten ennen luoton hakemista on tarkistettava, onko mahdollisuutta saada toimeentulotukea (Vapaaehtoiset järjestelyt n.d.).

Esimerkiksi Tampereen kaupunki tarjoaa tamperelaisille sosiaalista luottoa, jonka enimmäismäärä on 10 000 euroa korkeintaan viiden vuoden laina-ajalla. Hakemista varten on toimitettava tiedot tuloista, menoista ja kaikista veloista, luottotietorekisteri, kolmen kuukauden ajalta pankkitiliotteet sekä verotuspäätös. Luoton myöntämisestä tulee laina-ajalle maksuhäiriömerkintä velallisen asiakastietoihin. (Tampereen kaupunki n.d.)

Takuusäätiön tarjoama pienlaina on vastaavanlainen rahoitusmahdollisuus välttämättömiin, kertaluontoisiin hankintoihin. Lainamäärä on vähintään 200 ja enintään 2 000 euroa, laina-aikaa on enintään kaksi vuotta ja kokonaiskorko on 4,25 prosenttia. Pienlainaa ei ole kuitenkaan tarkoitettu velkojen tai laskujen yhdistämiseen ja niiden maksamiseen. (Takuusäätiön pienlaina n.d.)

4.6 Yksityishenkilön velkajärjestely

Tilanteessa, jossa velallisella ei ole mahdollisuutta selviytyä veloistaan vapaaehtoisinkin keinoin, voi tämä hakeutua velkajärjestelyyn. Ennen tätä on kuitenkin varmistuttava siitä, ettei velkojen kanssa ole sovittavissa enää mitään järjestelyitä veloista selviytymiseksi. (Velkaopas n.d., 26.) Velkajärjestelyä ohjaa laki yksityishenkilön velkajärjestelystä (VJL 57/1993), jonka mukaisesti velalliselle eli maksukyvyttömälle henkilölle vahvistetaan maksukykyä vastaava maksuohjelma taloudellisen tilanteen korjaamiseksi (VJL 1 §). Linnan (2012, 249) mukaisesti velkajärjestelyssä on siis kyse rehabilitaatiosta, eli velallisen maksukyvyn parantamisesta.

Velkajärjestelyn tarkoituksena on helpottaa maksukyvyttömän henkilön selviytymistä veloistaan esimerkiksi muuttamalla maksuaikataulua, alentamalla velan määrää, määräämällä maksujen kohdistamisesta ensinnä pääomaan, alentamalla velasta syntyneitä kustannuksia tai jopa poistamalla täysin maksuvelvollisuuden velasta (Lindström 2014, 495–496).

4.6.1 Velkajärjestelyn edellytykset ja esteet

Edellytyksenä velkajärjestelyn hakemiselle on maksukyvyn heikentyminen itsestä riippumattomista syistä esimerkiksi sairauden tai työttömyyden vuoksi, velkajärjestelyyn on perusteet suhteuttaessa maksukyky maksuvelvollisuuteen, eikä hakijalla ole mahdollisuutta muutoin selviytyä veloistaan (VJL 9 §).

Esteistä on tarkka listaus velkajärjestelystä annetun lain 10 §:ssä. Sen mukaisesti esteenä velkajärjestelyyn pääsemiselle ovat mm. maksuvelvollisuuden syntyminen rikoksen johdosta tai sopimattomalla käytöksellä, velallinen on pyrkinyt sailailemaan tai järjestelemään tulojaan velkojen kaihtamiseksi, antanut väärää tietoa tilanteestaan, velkaantunut välinpitämättömästi tai on todennäköistä, ettei maksuohjelmaa tulla sovitusti noudattamaan. (VJL 10 §.)

4.6.2 Velkajärjestelyn hakeminen ja aloittamispäätös

Velkajärjestelyä haetaan velallisen kotipaikkakunnan mukaisessa käräjäoikeudessa ja asia tulee vireille hakemuksen toimittamisesta (Linna 2012, 251). Mahdollisuus hakeutua velkajärjestelyn pariin on ainoastaan velallisella itsellään, toinen osapuoli tai velkoja ei voi hakea maksukyvyttömän henkilön puolesta velkajärjestelyä (Koulu & Lindfors 2010, 26).

Ennen itse velkajärjestelyn aloittamista selvitetään velallisen sen hetkinen maksukyky, jossa huomioidaan tulot ja tulonlähteet, rahaksi muutettavissa olevat varat, elatusvelvollisuus, välttämättömät elinkustannukset sekä muut seikat, jotka vaikuttavat taloudelliseen asemaan. Oletuksena on se, että kaikki maksuvaran mukainen omaisuus käytetään velkojen suoritukseksi. (VJL 4–5 §.)

Velallisella on myötävaikutusvelvollisuus, eli hän ei saa tietoisesti heikentää omaa taloudellista asemaansa vaan päinvastoin pitäisi pyrkiä parantamaan maksukykyä ja käyttäa varoja vain välttämättömiin elinkustannuksiin (Lindström 2014, 487). Velkajärjestelystä annetun lain 6 §:n mukaisesti oletetaan, että velallinen antaa kaiken sen tiedon, mitä järjestelyn toteutumiseksi tarvitaan. Velallisen tulee myös antaa lain 11 §:n mukaisesti hakemuksessa tiedoksi velan ottamisen syyt sekä selvitys siitä, kuinka nämä oli tarkoitus maksaa takaisin ja mikä on johtanut maksukyvyttömyyteen.

Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat lain 3 §:n mukaisesti kaikki ne velat, jotka ovat syntyneet ennen velkajärjestelyyn hakeutumista ja sen alkamista. Käräjäoikeus voi kuulla velkojia ennen aloittamispäätöstä, jolloin he voivat ottaa kantaa järjestelyn edellytyksiin ja esteisiin. Mikäli velkojat antavat lausuntonsa asiasta, on se

toimitettava kirjallisesti perusteluineen tai esitettävä suullisessa istunnossa. (Lindström 2014, 483.)

Velkajärjestely katsotaan alkavaksi siitä, kun käräjäoikeus antaa päätöksen velkajärjestelyn aloittamisesta (Linna 2012, 251). Aloittamispäätöksen jälkeen tuomioistuin antaa menettelyn alkamisesta tiedon velallisen ulosottoviranomaiselle. Velkajärjestelyn alkamisen myötä velallinen ei saa maksaa velkojaan suoraan velkojalle eikä velkojakaan saa periä saataviaan velkajärjestelyn aikana. Velkajärjestelyn myötä ulosottoviranomainen ei saa ulosmitata omaisuutta velkajärjestelyn piiriin kuuluvan velan lyhentämiseksi. Velallisen vaatimuksesta kiellot perintään ja ulosmittauksiin annetaan käräjäoikeudesta väliaikaisina kieltoina jo heti hakemuksen tultua vireille. (Lindström 2014, 487–489, 492.)

4.6.3 Vahvistettu maksuohjelma

Velkajärjestelystä annetun lain 23 §:n mukaisesti velkajärjestelyn päämääränä on vahvistaa maksuohjelma, joka on mitoitettu vastaamaan velallisen maksukykyä. Maksuohjelman vahvistamisen myötä velat ja muut olosuhteet määräytyvät maksuohjelman mukaisesti. Ohjelman päättyessä maksuvelvollisuus säilyy pääsääntöisesti samana, kuin maksuohjelmassa on määrätty ja kuin sitä on vielä maksamatta. Mikäli velkajärjestelyn piiriin kuuluvaan velkaan on tehty ulosmittaus ennen aloittamista, ulosmittaus raukeaa. (VJL 40 §.) Lindströmin (2014, 497) mukaan maksuohjelmasta ilmenee mm. varallisuus, tulot, elinkustannukset ja laskettu maksuvara, velat ja niihin käytettävä maksuvara sekä maksuaikataulu ja maksuohjelman kesto. Tavallisten velkojen osalta maksuohjelman kesto on kolme vuotta. Ohjelma voi olla kestoaltaan pidempi, korkeinaan kymmenen vuotta, jos velallinen säilyttää omistusasuntonsa. Jos maksuvelvollisuus on ohjelmassa kokonaan poistettu tai velkajärjestely on myönnetty esteestä huolimatta, on maksuohjelman kesto viisi vuotta. (VJL 30 §.)

Maksuohjelman muuttaminen on mahdollista tietyissä tilanteissa. Jos velallisen maksukyky selvästi heikkenee eikä tämä selviä maksuohjelman mukaisista suorituksista, ilmenee velka, joka olisi kuulunut olla osana velkajärjestelyä tai muu-

toin selviää seikkoja, jotka olisi pitänyt huomioida velkajärjestelyssä voidaan ohjelma muuttaa olosuhteita vastaavaksi. (VJL 44 §.) Mikäli velallisen maksukyky taas selvästi paranee tai tämä saa esimerkiksi perinnön myötä kertaluontoisen suorituksen, voidaan hänelle määrätä lisäsuoritusvelvollisuus. Velallisen on suoritettava lisäsuoritukset oma-aloitteisesti tai velkojan vaatimuksesta, muussa tapauksessa lisäsuoritusten maksamiseksi haetaan vahvistus tuomioistuimelta. (Lindström 2014, 502.)

4.6.4 Maksuohjelman laiminlyönti

Velkoja voi esittää tuomioistuimelle raukeamisvaatimuksen, mikäli velallinen jättää suorittamatta maksuohjelmassa vahvistetut erät. Raukeamista on haettava viivytyksettä, kun peruste siihen on syntynyt. Myös velallinen voi itse hakea raukeamista maksuohjelman keston ajan. Raukeamisperusteena ovat laiminlyönti ilman hyväksyttävää syytä, myöhemmin ilmenneet seikat, jotka jo alun perin olivat estäneet velkajärjestelyn tai velallisen edelleen velkaantuminen ilman perustetta sekä laiminlyönnit myötävaikutusvelvollisuudessa. Velkajärjestelyn raukeaminen merkitsee maksuohjelman tuoman edun menettämisen ja velkojille palautuu oikeus periä saataviaan sellaisena, kuin ne ennen maksuohjelmaa olivat. Lisäksi velallisen on suoritettava veloille korkoa koko maksuohjelman ajalta, jos tuomioistuin näin määrää. (Lindström 2014, 503–505.)

Maksuohjelman perusteella velkojat voivat myös vaatia ulosoton täytäntöönpanoa kaikille velkojalle maksuohjelmassa mainituille kertymille. Maksulaiminlyönнин on täytynyt kestää vähintään kolmen kuukauden ajan eikä ohjelmassa määrätuille suorituksille saa vaatia korkoa. Vahvistettu maksuohjelma on siis ulosottokaaren mukainen ulosottooperuste ja täytäntöönpantavissa. (Lindström 2014, 505.)

4.7. Velkojen siirtyminen ulosoton perintään

Toisinaan mahdollisuus selviytyä veloistaan on tarkoituksellisesti päästää ne ulosottoperintään. Mikäli velkataakka on suhteutettuna sen hetkisiin tuloihin

suuri, ulosotto saattaa helpottaa velkojen maksamisessa. Velkojen eteneminen ulosottoon saattaa estää lisävelkaantumisen ja tällöin veloille tulee välttämättömästi suorituksia, mikäli niitä vain on mahdollista velalliselta ulosmitata. Ulosottoon jo ehtineet velat poistuvat perinnästä loppuun maksamisen, mahdollisen velkajärjestelyn tai viimekädessä velkojen vanhentumisen myötä. (Perintä ja ulosotto n.d.)

4.8 Talous- ja velkaneuvonta

Oikeusaputoimistot tarjoavat velalliselle talous- ja velkaneuvontaa maksuttomasti. Neuvonnan tarkoituksena on kartoittaa kokonaistilanne ja auttaa velallista selviytymään veloistaan. Talous- ja velkaneuvojana toimivat henkilöt voivat olla mukana sovintoratkaisun tai muun maksujärjestelyn neuvottelussa. Neuvonta on tarkoitettu yksityishenkilöiden lisäksi myös yksityisille elinkeinoharjoittajille. Talous- ja velkaneuvojat ovat tavoitettavissa oikeusaputoimistoissa, joiden puoleen voi kääntyä kotikunnasta riippumatta missä tahansa. (Talous- ja velkaneuvonta 2020.)

KUVA 1. Takusäätiön esittämiä ratkaisuja velasta selviytymiseen (Ratkaisuja velkaongelmiin N.d.).

5 VELKOJEN VANHENTUMINEN

Velkoja ei voi ikuisesti periä saataviaan velalliselta. Velkojen vanhentumisesta säädetään laissa velan vanhentumisesta (VanhL 728/2003), joka käsittää raha-velkojen ja muiden velvoitteiden vanhentumisen. Laki ei kuitenkaan määrittele esimerkiksi verojen, sakkojen tai elatusavun vanhentumisessa sovellettavia vanhentumisaikoja. (VanhL 1 §.)

Hallituksen esityksessä ehdotettiin säädettäväksi uutta lakia velan vanhentumisesta, joka korvasi vuoden 1868 vanhentumisasetuksen. Esityksen myötä säädettiin nykyisen mukainen laki, joka sisältää mm. kolmen vuoden vanhentumisajan aiemman kymmenen vuoden sijaan sekä vanhentumisen katkaisussa käytettävät keinot. (HE 187/2002, 1.)

5.1 Vanhentumisajat sekä velan vanhentumisen katkaiseminen

Yleisen vanhentumisajan mukaisesti velka vanhenee kolmessa vuodessa velan eräännyttämisestä, jos vanhentumista ei tätä ennen ole katkaistu. Yleisesti vanhentumisaika alkaa kulua velan eräpäivästä, kun siitä on etukäteen sovittu. Jos eräpäivästä ei ole sovittu, aika alkaa kulua, kun kaupan kohde luovutetaan ostajalle tai muu suoritevelvollisuus tulee täytettyä. Jos on kyse korvausvelasta eli suoritteiden hyvityksestä, alkaa vanhentumisaika kulua virheen tai puutteen huomamisesta, toimeksiantajan tekemän virheen johtamassa vahingonkorvauksessa tilityksestä tai kun päämies on havainnut virheen. Perusteettomasti maksetusta etuudessa vanhentumisaika alkaa siitä, kun perusteettomuus on saatu tietää tai tullut muutoin ilmi. (VanhL 4–7 §.)

Jotta velka ei pääse vanhenemaan, on velkojalla velvollisuus huolehtia saatavansa vanhentumisen katkaisemisesta. Vanhentuminen voidaan katkaista vapaamuotoisin tai oikeudellisin keinoin. (Lindström 2014, 195.)

5.1.1 Vapaamuotoiset katkaisutoimet

Vapaamuotoisia katkaisutoimia ovat velkojan ja velallisen tekemä maksujärjestely tai muu velan ehtojen muutos, velallisen tekemä suoritus velkaan tai muutoin ilmoitettu hyväksyntä velasta sekä velkojan lähettämä muistutus tai maksuvaatimus velasta. Muistuttaessa velasta on tehtävässä katkaisutoimessa velka yksilöitävä riittävän tarkasti. (VanhL 10 §.) Lindström (2014, 195) muistuttaa kirjassaan myös siitä, että näyttövelvollisuuden vuoksi on katkaisutoimet tärkeää yksilöidä tiettyä velkaa koskeviksi, jotta tarvittaessa voidaan todistaa vanhentumisen katkaisuksi tehdyt toimet. Vapaamuotoisesti tehdystä katkaisutoimesta alkaa jälleen uusi kolmen vuoden määräaika, jona velka tulee katkaista. (Lindström 2014, 198.)

5.1.2 Oikeudelliset katkaisutoimet

Oikeudellisesti velan vanhentuminen voidaan katkaista panemalla vireille saatavaa koskeva kanne tai vaatimus tuomioistuimessa tai muussa toimielimessä, velka otetaan käsittelyyn sovittelua varten toimielimessä, jossa asiasta voidaan antaa vahvistettu sovinto tai kun velkoja laittaa asian vireille ulosottoon. Lisäksi otettaessa velka huomioon maksukyvyttömyysmenettelyissä, voidaan velan vanhentuminen nähdä katkaistuksi. (VanhL 11 §.)

Vanhentuminen katsotaan keskeytyneeksi sinä aikana, kun asia on käsittelyssä yllä mainituissa menettelyissä. Vanhentuminen taas katsotaan katkenneeksi sinä päivänä, kun näistä menettelyistä on annettu lainvoimainen tuomio tai kun asian käsittely on päättynyt. Mikäli velkoja peruuttaa hakemuksensa tai käsittely päättyy ennen tiedoksiantoa velalliselle, ei vanhentumista katsota katkenneeksi. (Lindström 2014, 197.) Huomioitavaa on myös se, että kun velasta on annettu oikeuden ratkaisu tai jos vanhentuminen on katkaistu ulosoton kautta, vanhenee velka jatkossa viiden vuoden kuluttua menettelyn päättymisestä. Vanhentuminen voidaan katkaista tämän jälkeen vapaamuotoisin tai oikeudellisin keinoin. (Linna 2014, 274; VanhL 13 §; Lindström 2014, 198.)

5.1.3 Vanhentumisen katkaiseminen ulosottoteitse

Asian tullessa vireille ulosottoon velan vanhentuminen katkeaa. Vanhentuminen katsotaan keskeytyneeksi siksi ajaksi, kun asia on vireillä ulosotossa tai muutoin on otettu huomioon ulosottomenettelyssä. Kun asia päättyy estetodistukseen tai lopputilitykseen, alkaa uusi viiden vuoden vanhentumisaika, joka on edelleen katkaistavissa. (Linna 2014, 271.) Vanhentumisaika kuuluu kuitenkin passiivirekisteröinnin aikana, joka hakijan on huomioitava saatavan katkaisutoimissa (Lindström 2014, 196).

Hallituksen esityksen ja sen myötä säädetyn lakimuutoksen mukaisesti velan vanhentuminen voidaan katsoa katkenneeksi silloin, kun ulosottoasia on tullut vireille, vaikka velalliselle ei olisi saatu toimitettua vireilletuloilmoitusta tai muita ulosottokaaren mukaisia ilmoituksia. Pääasia on, että ilmoitukset on yritetty lain mukaisesti välittää velalliselle. Tällä pyritään estämään se, ettei velallinen voi piileskelemällä välttää vanhentumisen katkaisua. Hallituksen esityksen mukainen laki astui voimaan 1.6.2016, jonka jälkeen ulosottoasian vireilletulo itsessään on riittänyt katkaisutoimeksi vaikkei vireilletuloilmoitusta olekaan saatu toimitettua. (HE 137/2015, 26–27.)

5.2 Ulosottoperusteiden vanhentuminen

Mikäli velkoja on hakenut saatavastaan ulosottoperusteeksi tuomion tai muun asiakirjan, vanhenee ne oman käytännön mukaisesti. Mikäli kyseessä on tuomio, jossa velkojan roolissa on juridinen henkilö eli yritys tai yhteisö ja velallisena yksityishenkilö, vanhenee ulosottoperuste 15 vuodessa tuomion antopäivästä. Jos kantajana tuomiolla on luonnollinen henkilö ja velallisena niin ikään luonnollinen henkilö vanhenee tuomio 20 vuodessa antopäivästä.

Rikosperusteisessa tuomiossa, jossa vastaajalle on tuomittu vankeutta tai yhdyskuntapalvelua, vanhentumisaika on 20 vuotta tuomion antopäivästä, on hakija sitten juridinen tai yksityishenkilö (Velkojen lopullinen vanhentuminen 2015). Ulosottoperusteiden vanhentuminen koskee kuitenkin vain yksityishenkilöitä.

Mikäli vastaajana on yritys tai muu yhteisö, ulosottoperuste ei itsessään vanhene. (Linna 2014, 188.) Ulosottoperusteen määräaika lasketaan tuomion antopäivästä, tai kun lainvoimainen tai muutoin lopullinen ulosottoperuste on annettu (UK 2:25).

Velkojalla on mahdollisuus ulosottoperusteen määräajan päättyessä hakea tuomioistuimelta määräajan jatkamiskannetta, mikäli velallinen on tietoisesti vaikeuttanut velkojen perintää kätkemällä tai hukkaamalla omaisuuttaan. Kanne on nostettava viimeistään kahden vuoden kuluessa ulosottoperusteen määräajan päättymisestä yleisessä käräjäoikeudessa. Määräaikaa voidaan näin pidentää 10 vuotta. (Linna 2014, 212–217.) Määräajan jatkamisesta annettavassa tuomiossa maksuvelvollisuus pysyy pääsääntöisesti samana, kuin se alun perin oli ulosottoperusteen vanhentuessa (UK 2:27).

5.3 Velan lopullinen vanhentuminen

Velan lopullista vanhentumista käsiteltiin hallituksen esityksessä yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamiseksi. Esityksen myötä vanhentumislakiin lisättiin uusi pykälä 13a, jonka mukaisesti velka vanhenee lopullisesti 20 tai 25 vuodessa velan erääntymisestä laskettuna. Tätä vanhentumista ei voida erikseen katkaista. Vanhentumisaika on 20 vuotta, jos hakijana on juridinen henkilö ja 25 vuotta, kun hakijana on luonnollinen henkilö. (HE 83/2014, 17; VanhL 13a §.)

Lainkohta tuli voimaan 2015 vuoden alusta, mutta se otettiin käyttöön viiden vuoden siirtymäajalla. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että lain tullessa voimaan 1.1.2015 vanhentumisajasta katsottiin kuluneeksi vasta 15 vuotta. Juridinen henkilö sai siis periä velkaa vielä viiden vuoden ajan ja luonnollinen henkilö saa periä velkaansa vielä kymmenen vuoden ajan vuoteen 2025 saakka. (Velkojen lopullinen vanhentuminen 2015.) Ennen lakimuutosta velkaa sai periä määräämättömän ajan, kunhan velan vanhentuminen oli katkaistu säännöllisesti. Velka vanhentuu nyt myös silloin, kun saatavasta ei ole haettu velkomustuomiota. (Pölkki

2019.) Velan lopullista vanhentumista ei oteta ulosotossa automaattisesti huomioon, vaan velallisen on itse tuotava asia esille ja esitettävä selvitys velkojen vanhentumisesta (Täytäntöönpano kelpoisuuden määräaika ja... 2018).

Niin kutsutut julkisoikeudelliset velat eli suoraan ulosottokelpoiset saatavat vanhenevat lopullisesti viiden vuoden kuluessa. Viisi vuotta lasketaan maksuunpanovuotta seuraavan kalenterivuoden alusta. Julkisoikeudellisia velkoja ovat esimerkiksi verot, kuntien päivähoidomaksut sekä pysäköintivirhemaksut. (Velkojen vanhentuminen 2019.) Elatussaatava vanhenee niin ikään viidessä vuodessa. Saatava on perittävä elatusvelvolliselta viiden vuoden kuluessa laiminlyödyistä ja erääntyneestä elatusavusta. (Elatustukilaki 22 §.)

5.4 Vanhentumisen oikeusvaikutukset

Mikäli ulosottooperusteen määräaika päättyy tai velan vanhentumista ei ole katkaistu määräajoin saatava vanhenee lopullisesti. Vanhentumislain 14 §:n mukaisesti velallisen maksuvelvollisuus lakkaa velan vanhentuessa. Jos velkoja on tehnyt vanhentuneelle saatavalle suorituksen, hänellä ei ole oikeutta saada tekemäänsä suoritusta takaisin. Vanhentuminen otetaan huomioon vain velallisen tekemän väitteen mukaisesti. (VanhL 18 §.)

Mikäli täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika päättyy, eli ulosottooperuste vanhenee, ei saatavaa voida enää periä oikeudellisesti tai vapaaehtoisesti. Määräajan tuomaa vanhentumista ei voida enää katkaista. Ulosottokaareen esitettiin muutoksia hallituksen esityksessä vuonna 2006, jolloin ulosottooperusteiden määräaika muuttui nykyisen mukaiseksi. Ulosottooperusteita koskevat määräajat ovat tulleet voimaan vuonna 2008 säädetyssä ulosottokaarella. (HE 83/2006, 1, 23.)

Mikäli saatavalle on ulosmitattu muuta omaisuutta kuin toistuvaistuloa ennen vanhentumista, voidaan tämä vielä tilittää hakijalle (Täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika ja... 2018). Tämän lisäksi velkoja saa käyttää vanhentunutta saatavaa kuittaukseen sekä on oikeutettu saamaan suorituksen, mikäli hänellä on pantti- tai pidätysoikeus velkojan vakuudeksi antamaan omaisuuteen (VanhL 15–16 §).

Kun velkaan on sovellettavissa useampia vanhentumisaikoja, vanhentuminen katsotaan tapahtuvan aikaisimman päivämäärän mukaisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että velkomustuomiolla on saatava, joka vanhenee erääntymispäivän mukaisesti 20 vuodessa ennen tuomion määräajan päättymistä, kyseistä saatavaa ei saa periä tuomion määräajan päättymiseen. (Velkojen vanhentuminen 2019.) Esimerkiksi velan eräpäivä on ollut vuonna 2008, mutta saatavaa haetaan vasta vuonna 2020 velkomustuomiolla. Kyseinen velka vanhenee lopullisesti ja velallisen maksuvelvollisuus tähän saatavaan päättyy jo vuonna 2028, vaikka velkomustuomion määräaika päättyy vasta vuonna 2035. Tilanteessa hakijana on juridinen henkilö ja velallisena luonnollinen henkilö, joten sovelletaan tuomion osalta 15 vuoden määräaika.

6 TOIMINNALLISEN OSUUDEN KUVAUS JA TOTEUTUS

Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden tarkoituksena on tuottaa ohjelehtinen, joka tavoitteen mukaisesti ohjaa viraston asiakkaita sekä henkilökuntaa neuvontavollisuuden täyttämiseksi. Ohjelehtisessä tuodaan esille teoriaosuudessa esitellyt maksujärjestelyt tiiviisti ja mutkattomasti siten, että velallinen saa käsityksen, milloin hänellä on mahdollisuus hakeutua näiden pariin ja mitä se vaatii velalliselta itseltään.

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa toimeksiantajalle tai muulle osapuolelle käytettävissä oleva tuotos. Valittaessa aihetta on tärkeää pohdita ongelmaa, jota pyritään tuotoksen avulla selkeyttämään ja johon haetaan vastausta. (Vilkka & Airaksinen 2003, 38–39.)

Työssä ulosottovirastossa kohtaa eri maksujärjestelyjä ja niihin kuuluvia termejä, mutta varsinainen selitys tai käytännön merkitys ei tule tilanteesta ilmi. Lisäksi velan vanhentumista koskevia aikamääreitä joutuu pohtimaan lähes päivittäin. Vastaukseksi näihin työssä esiin tulleisiin kysymyksiin ja ongelmakohtiin opinnäytetyön aiheeksi valikoitui maksujärjestelyt ja velan vanhentuminen. Työtä lähdin rakentamaan tutustumalla valittuun teoriaan ja muotoilemalla ohessa ohjelehtiseen valittavia kohtia. Raportin varsinainen toteutus käynnistyi alkuvuodesta, mutta ajatus työlle sekä hahmottelu ulosoton teoriasta oli alkanut jo aiemmin.

Toiminnallisen opinnäytetyön ja tuotoksen perustaksi raportista on käytävä ilmi asiat, joilla on merkitystä itse työn toteuttamiseksi ja merkitykseksi. Raportissa kuvataan tarkoitusta ja tavoitetta sekä se, mitä työssä on tehty ja miten lopulliseen ratkaisuun on päädytty. (Vilkka & Airaksinen 2003, 65, 85.)

Ohjelehtinen on koottu hyödyntäen raporttiin valittua tietoperustaa. Ohje koostettiin suunnitelmien mukaisesti tiiviiksi, luettelomerkein esitetyksi ja muutaman sivun pituiseksi. Ohjeessa on esitelty kukin raportissa esille tuotu maksujärjestely lukuun ottamatta takuusäätiön pienlainaa, joka jätettiin liitteestä pois sillä sitä ei varsinaisesti ole tarkoitettu veloista selviytymiseen. Raportissa kyseinen laina haluttiin kuitenkin tuoda esille ja tiedoksi, johon velallinen voi tutustua itsenäisesti.

Ohjelehtisessä on tuotu esille, kenen puoleen kussakin maksujärjestelyssä on käännyttävä ja mitä niissä käytännössä tapahtuu. Lisäksi on esitelty mitä maksujärjestelyin voidaan sopia sekä velan vanhentumista koskevat aikamääreet.

Pääsääntöisesti tuotos on tarkoitettu velalliselle ja velallisen tiedoksi ja tueksi, jonka vuoksi on vältetty erityisiä termejä tai vaikeasti ymmärrettäviä sanamuotoja. Hyötynäkökulmaa laajentaen on oletettavaa, että tuotoksen avulla velallinen voi itse paneutua tarkemmin haluamaansa maksujärjestelyyn. Ohjetta voisi täydentää esimerkiksi kuntakohtaisesti: onko alueella tarjolla sosiaalista luototusta tai missä on lähin oikeusaputoimisto. Ohjeen toivotaan hyödyttävän myös erityisesti uusia ulosoton työntekijöitä. He voivat lyhyesti tutustua maksujärjestelyihin ja sen pohjalta neuvoa asiakkaita. Enemmän ohjelehtisen tietoperustaan tutustuminen ja itse raportti tarjoaa neuvoa ja tukea ulosoton virassa oleville.

Ohjelehtisen loppuun tuotiin esille huomautus siitä, ettei maksujärjestelyn ole tarkoitus olla väliaikainen keino päästä eroon veloistaan, vaan tavoitteena on saada talous hallintaan ja välttää tuleva velkaantuminen. Lisäksi esiteltiin lyhyesti talous- ja velkaneuvonta sekä mahdollisuus kääntyä heidän puoleensa.

7 POHDINTA

Velallisella on käytössään useita mahdollisuuksia pyrkiä selviytymään veloistaan, mutta se vaatii motivaatiota ja omaa aktiivisuutta. Yhteiskunnan toiminnan kannalta on osaltaan luotettava kuluttajien maksumoraaliin ja siihen, että annetut luotot ja laskut tulevat ajallaan maksetuksi. Mikäli maksuvelvollisuutta loukataan, kohtaa kuluttaja erinäisiä seuraamuksia, joiden merkitys kasvaa sitä mukaa, mitä kauemmin velkoja joutuu saataviansa odottamaan.

Velallisen mahdollisuudet selviytyä veloista niitä vapaaehtoisesti järjestelemällä ovat parhaillaan siinä vaiheessa, kun velkoja ei ole kertynyt kohtuuttomasti ja henkilöllä on vielä sen verran maksuvaraa, että tämä voi suoriutua saatavista. Velkojalla tulee olla motivaatiota luottaa siihen, että tarjoamalla maksuvelvolliselle mahdollisuuden järjestelyyn tämä voi saada saatavansa kokonaan tai ainakin suurimmilta osin suoritetuksi. Velallisen kyky ja halu muuttaa omia kulutustottumuksiaan ja järjestellä varallisuuttaan riittämään elinkustannukset, tulevat maksut sekä maksaa jo erääntyneet velat, on ensisijaisen tärkeää järjestelyyn pääsulle. Kaikkea ei tarvitse itsenäisesti osata vaan mahdollisuutena on myös kääntyä kunnallisen talous- ja velkaneuvonnan puoleen.

Maksujärjestelyiden tarjoaminen velalliselle on pitkällä tähtäimellä hyödyllistä, mutta se vaatii myös velkojalta tai perintää hoitavalta perintätoimistolta tarkkaavaisuutta ja tutustumista velallisen tilanteeseen ja taustoihin. Mikäli velallinen käyttäytyy huolimattomasti velkaantuen yhä lisää, ei maksujärjestelyiden tarjoaminen ole velkojan näkökulmasta mielekästä eikä järkevää. Jos velallisen elämäntilanne on vakiintunut sekä tulot ovat säännölliset ja riittävät, on kannattavaa tarjota järjestelymahdollisuutta tulevaisuutta ajatellen. Järjestelyiden täytyy taata se, että velallisella on mahdollisuus selviytyä jo kertyneistä veloista ja tulevista pakollisista menoista.

Opinnäytetyön johdannossa esitettiin näkökulma velallisen ja velkojien oikeuksiin sekä velvollisuuksiin. Raporttiin pohjaten voidaan katsoa, että velallisella on oikeutena hakeutua maksujärjestelyn pariin ja velkojalla on velvollisuus tilanteen sen salliessa neuvotella mahdollisuuksista toteuttaa järjestely. Velallisella

on mahdollisuus myös kääntyä velkojensa puoleen ja pyytää tietoa omasta velkatilanteesta, jolloin tämä voi rakentaa kokonaiskuvaa. Ulosottoviranomaiselta velallisella taas on oikeus saada perusteltu päätös ja tietoa tehdyistä toimenpiteistä, kuten ulosmittauksista. Velallisen on hyvä tietää omista oikeuksistaan, sillä muutoin taloudellisen tilanteen kanssa kamppailevan on hankala saada varmaa tietoa omista veloistaan ja kuinka niitä peritään.

Tärkein velvollisuus velalliselle on ymmärrettävästi maksuvelvollisuus. Velvollisuus ei pääty, ennen kuin saatava on tullut kokonaan suoritetuksi tai kun sen perinnästä luovutaan pitkien aikojen kuluttua vanhentumisen johdosta. Maksuvelvollisuuden kaihtaminen on nykyisellään hankalaa, sillä asian siirtyessä ulosoton pariin, on viranhaltijalla laajat keinot selvittää velallisen tietoja ja varallisuutta. Velvollisuutena ulosottoa kohtaan on tietojenantovelvollisuus, joka toteutetaan viimekädessä uhkasakon asettamalla vaatimuksella. Mikäli maksuvelvollisuuden todenmukaisuutta epäillään, on velallisen vastuulla asettaa saatava tutkittavaksi. Velallisen maksuvelvollisuus on toisaalta velkojan oikeus eli oikeus saada saatavalleen suoritus.

Velkojan velvollisuuksia katsotaan olevan muistutusvelvollisuus velasta lain mukaisesti. Velkoja ei voi vain unohtaa antamaansa velkaa ja vaatia sitä aika-ajoin, vaan laillisesti on tärkeää myös yksityisten henkilöiden välisessä velkasuhteessa huolehtia asiallisista katkaisutoimista. Niillä on merkitystä, mikäli velallinen oikeutetusti asian riitauttaa ja vaatii velan vanhentumista. Kummankin osapuolen kannalta on järkevää pitää tallessa ja saatavilla velkaa koskevat asiakirjat, kuten jokin, mistä selviää alkuperäinen eräpäivä, kuitit maksuista sekä muistutuskirjeet. Vaatimuksia velan perinnän keskeyttämiseksi vanhentumisen vuoksi ei voida ottaa huomioon ilman selvitystä velkasuhteesta.

Opinnäytetyössä perehdyttiin ulosoton toimintaan toimeksiantajan näkökulmasta ja tutustuttiin maksujärjestelyihin sekä velan vanhentumiseen myös oppimisen kannalta. Toiminnallisen opinnäytetyön piirteenä tarkoituksena oli rakentaa ohjelehtinen vapaaehtoisista maksujärjestelyistä, joiden taustoihin perehdyttiin myös raportissa. Lisäksi ohjelehtisessä esiteltiin oleellimmat velan vanhentumisajat. Raportissa tuotiin ymmärrettävästi esille tietoperustaa opinnäytetyön

tuotoksen taustaksi, jotta neuvoa antava ohjelehtinen tarjoaa luottamuksellista tietoa.

Tietoperustaan etsin tietoa mahdollisimman monipuolisesti oikeuskirjallisuudesta sekä lakiteksteistä. Lisäksi maksujärjestelyiden osalta käytin niitä tarjoavien toimijoiden sivuja sekä yleisiä, velallisen tietoa lisääviä valtakunnallisten ja tunnettujen järjestöjen sekä toimijoiden sivuja. Lähteiden pohjalta pyrin tuomaan mahdollisimman monipuolisesti ja käytännönläheisesti esille eri järjestelyt. Työn tavoitteena oli tarjota niin velalliselle informaatiota, kuin tukea ulosotossa virassa olevia neuvoessa sekä tutustuessa käytäntöihin. Tuotoksen hyödyntämiseksi julkisesti on aiheellista aika ajoin tarkastuttaa tietojen ajantasaisuus, pätevyys sekä esittämismuoto. Mikäli työtä käytetään konkreettisesti toimipaikassa, on mahdollista lisätä tueksi nettisivuja tai yhteystietoja eri järjestelyjä tarjoaville toimijoille. Myös kuntakohtaisesti voidaan täydentää paikka- sekä yhteystietoja.

Työn tuotoksena syntyneen liitteen toivon saavuttavan heidät, joilla on todellinen halu ja tarve päästä eroon velkojen rasituksesta ja jatkuvasta huolentunteesta siitä, riittävätkö rahat tai kuinka velat vaikuttavat tulevaisuudessa. Maailmassa, jossa luottoa ja rahaa saa vaivatta sen tuomia velvoitteita siinä hetkessä miettimättä, on oltava riittävä mahdollisuus myös selviytyä näin syntyvistä veloista. Muussa tapauksessa koko luottoyhteiskunnan toimintakyky romahtaisi. Ohjelehtisen toivon olevan joissain määrin hyödyllinen myös ulosoton henkilöstölle ja erityisesti virassa aloitteleville työntekijöille.

LÄHTEET

(Alternative) Payment Methods. Trends, Developments and Innovation in the Way We Pay. N.d. Luettu 23.3.2020. <https://www.europeanpaymentscouncil.eu/sites/default/files/inline-files/Payment%20Methods%20Report%202019%20-%20Innovations%20in%20the%20Way%20We%20Pay.pdf>

Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen OM 2018/54. 19.6.2019. Luettu 8.3.2020. <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f806325e1>

Elatustukilaki 29.8.2008/580.

HE 137/2015. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulosottokaaren ja velan vanhentumisesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta.

HE 83/2006. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaareksi ja laiksi verojen ja maksujen täytäntöönpanosta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 71/2018. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 83/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 187/2002. Hallituksen esitys eduskunnalle velan vanhentumista ja julkista haastetta koskevan lainsäädännön uudistamisesta.

Insolvenssioikeus. N.d. Tieteen termipankki. Luettu 11.3.2020. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:insolvenssioikeus>

Jos et pysty maksamaan laskua, neuvottele velkojan kanssa. 2.1.2019. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Luettu 15.3.2020. <https://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/perinta/maksujarjestelyt/>

Kanta-Hämeen ulosottovirasto. 7.2.2020. Luettu 16.2.2020. <https://oikeus.fi/ulosotto/kanta-hameenulosottovirasto/fi/index.html>

Koulu, R. & Lindfors, H. 2010. Maksukyvyttömyys: yritys velkojana ja velallisenä. Helsinki: CC Lakimiesliiton kustannus.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2016. Velkavastuun toteuttaminen luottoyhteiskunnassa. Helsinki: Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta. 2., uudistettu painos.

Laki osamaksukaupasta 18.2.1966/91.

Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513.

Laki velan vanhentumisesta 15.8.2003/728.

Laki välimiesmenettelystä 23.10.1992/967.

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 25.1.1993/57.

Lindström, J. 2014. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. Helsinki: Talentum. 4., uudistettu painos.

Linna, T. 2008. Ulosottokaaren pääkohdat. Helsinki: Talentum.

Linna, T. 2012. Prosessioikeuden oppikirja. Helsinki: Talentum.

Maksuhäiriömerkinnät ulosotosta. 16.8.2019. Ulosotto. Luettu 14.3.2020. <https://oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenulosotossa/varattomuus.html>

Maksusuunnitelma ja maksusopimus. N.d. Tieteen termipankki. Luettu 11.3.2020. https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:maksusuunnitelma_ja_maksusopimus

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4.

Palkan ulosmittaus. 6.2.2020. Ulosotto. Luettu 14.3.2020. <https://oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenulosotossa/palkanulosmittaus.html>

Perintä. 17.1.2020. Aluehallintovirasto. Luettu 11.2.2020. <https://www.avi.fi/web/avi/perinta>

Perintä ja ulosotto. N.d. Takuusäätiö. Luettu 4.5.2020. <https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/perinta-ja-ulosotto>

Procedures for enforcing a judgment – Finland. 19.7.2019. European justice. Luettu 26.3.2020. https://e-justice.europa.eu/content_procedures_for_enforcing_a_judgment-52-fi-en.do?member=1

Pölkki, Minna. 31.12.2019. Ensimmäiset yksityishenkilöiden velat vanhenevat lopullisesti tänään – Lakimuutoksella halutaan estää kohtuuttoman pitkät ulosotot. Helsingin sanomat. Luettu 23.3.2020. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006359173.html>

Ratkaisu ja velkaongelmiin. N.d. Takuusäätiö. Luettu 29.3.2020. <https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/ratkaisu-ja-velkaongelmiin>

Sanasto. N.d. Takuusäätiö. Luettu 15.3.2020. <https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/sanasto>

Sosiaalinen luotto. N.d. Takuusäätiö. Luettu 15.3.2020. <https://www.takuusaatio.fi/hae-apua/talous-ja-velkaongelmat/sosiaalinen-luotto>

Takuusäätiön pienlaina. N.d. Takuusäätiö. Luettu 15.3.2020. <https://www.takuusaatio.fi/palvelumme/takuusaation-pienlaina>

Takuusäätiön takaus. N.d. Takuusäätiö. Luettu 15.3.2020. <https://www.takuusaatio.fi/palvelumme/takuusaation-takaus>

Talous- ja velkaneuvonta. 26.3.2020. Talous- ja velkaneuvonta. Luettu 29.3.2020. https://oikeus.fi/oikeusapu/fi/index/talous_ja_velkaneuvonta.html

Tampereen kaupunki. N.d. Sosiaalinen luotto. Luettu 15.3.2020. <https://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/sosiaalinen-luotto.html>

Täytöntöönpanokelpoisuuden määräaika ja saatavan lopullinen vanhentuminen. 8.8.2018. Ulosotto. Luettu 23.2.2020. <https://oikeus.fi/ulosotto/fi/index/ulosotto/taytantonpanokelpoisuudenmaaraajakasaatavanlopullinenvanhentuminen.html>

Ulosoton organisaatio. 13.12.2016. Ulosotto. Luettu 16.2.2020. <https://oikeus.fi/ulosotto/fi/index/ulosotto/ulosotonorganisaatio.html>

Ulosottokaari 15.6.2007/705.

Ulosottolaitoksen rakenneuudistushanke (URA). 2.10.2019. Valtakunnanvoudinvirasto. Luettu 8.2.2020. <https://valtakunnanvoudinvirasto.fi/fi/index/ajankoh-taista/UlosottotoimenrakenneuudistushankeURA.html>

Ulosoton toimipaikkaverkosto säilytetään nykyisellään. 28.2.2020. Oikeusministeriö. Luettu 8.3.2020. https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/ulosoton-toimipaikkaverkosto-sailytetaan-nykyisellaan

Valtakunnanvoudinvirasto. 29.8.2012. Valtakunnanvoudinvirasto. Luettu 7.3.2020. <https://valtakunnanvoudinvirasto.fi/fi/index/valtakunnanvoudinvirasto.html>

Valtioneuvoston asetus ulosottomenettelystä 20.12.2007/1322.

Vapaaehtoiset järjestelyt. N.d. Kuluttajaliitto. Luettu 15.3.2020. <https://www.kuluttajaliitto.fi/tietopankki/oman-talouden-hallinta/velkaantuminen-ja-maksuhai-riot/vapaaehtoiset-jarjestelyt/>

Velan anteeksianto. N.d. Takuusäätiö. Luettu 15.3.2020. <https://www.takuusaa-tio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/ratkaisuja-velkaongelmiin/maksusopimus-velkojan-kanssa/velan-anteeksianto>

Velan maksu. 16.8.2019. Ulosotto. Luettu 4.5.2020. <https://oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenaulosotossa/maksusuunnitelma.html>

Velkaopas. N.d. Kuluttajaliitto. Luettu 15.3.2020. <https://www.kuluttajaliitto.fi/wp-content/uploads/2016/05/Velkaopas.pdf>

Velkojen lopullinen vanhentuminen. 15.1.2015. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Luettu 22.3.2020. <https://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/velkojen-vanhentuminen/velkojen-lopullinen-vanhentuminen/>

Velkojen vanhentuminen. 8.11.2019. Talous- ja velkaneuvonta. Luettu 23.2.2020. https://oikeus.fi/oikeusapu/fi/index/talous_ja_velkaneuvonta/ylivelkaantuminen/velkojenvanhentuminen.html

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Yhdistä velat. N.d. Takuusäitiö. Luettu 4.5.2020. <https://www.takuusaatio.fi/tieto-ja-ratkaisuja/ratkaisuja-velkaongelmiin/yhdistä-velat>

Ylivelkaantuminen. 3.7.2019. Talous- ja velkaneuvonta. Luettu 8.2.2020. https://oikeus.fi/oikeusapu/fi/index/talous_ja_velkaneuvonta/ylivelkaantuminen.html

LIITTEET

Liite 1. Ohjeellinen maksujärjestelyistä

Tämän ohjeellisen on tarkoitus tuoda ilmi erilaiset maksujärjestelyt, joihin maksuvelvollisella on mahdollisuus hakeutua velvollisuuden täyttämiseksi eli suoritusten maksamiseksi.

Mikäli maksuvelvollisuuttaan ei kykene toteuttamaan, ensisijaisesti kannattaa kääntyä velkojan tai perintätoimiston puoleen. Seuraavat maksujärjestelyt ovat toteutettavissa suoraan velallisen ja velkojan kesken:

MAKSUSUUNNITELMA

- Maksusuunnitelmassa velkoja ja velallinen sopivat keskenään uudelleen velasta.
- Maksusuunnitelmassa voidaan:
 - sopia maksuajan pidentämisestä
 - alentaa sovittuja korkoja
 - sopia pidemmästä laina-ajasta
 - sopia pääoman ensisijaisesta suorittamisesta
 - pienentää lainaerien määrää
- Maksusuunnitelman tekemisestä voi velkoja tai perintätoimisto periä rahasuorituksen perintäkulujen mukaisesti. Ennen suunnitelman tekoa voidaan arvioida velallisen maksukykyä.

AKORDI

- Akordi tarkoittaa sitä, että velkoja antaa osan velastaan anteeksi. Akordin myöntämisen myötä voidaan luopua pääsääntöisesti velan koroista tai syntyneistä kuluista, toisinaan myös osasta pääoman määrää.
- Mikäli kyseessä on vanhempi tai osittainen velka, mahdollisuudet akordiin ovat paremmat. Päätös kannattaa pyytää kirjallisena todisteeksi.

VELKOJEN YHDISTÄMINEN

- Velat voidaan yhdistää yhdeksi suureksi velaksi, joka maksetaan pois uudella lainalla. Lainan on oltava siten edullinen, että kaikki velat tulevat maksetuiksi ja ehdot mahdollistavat selviytymisen myös tulevaisuudessa. Lainasta maksettavat erät eivät saa ylittää maksukykyä.
- Haettaessa lainaa pankista on usein oltava omaisuutta lainan vakuudeksi tai takaaja, joka takaa velan maksusta toissijaisesti.

TAKUUSÄÄTIÖN TAKAAMA LAINA

- Velkojen yhdistämiseksi voi hakea Takuusäätiön takaamaa lainaa. Laina myönnetään määräajaksi ja se maksetaan takaisin velallisen maksuvaran mukaisissa erissä. Laina voi olla määrältään 2 000 eurosta 34 000 euroon. Takuusäätiö takaa velallisen lainan pankille.
- Takuusäätiön lainan edellytyksenä ovat säännölliset tulot ja menot sekä vakiintuneet elinolot. Maksuvaran on oltava riittävä erien maksamiseksi koko laina-ajan. Yhdisteltäviä velkoja on oltava useampia, yksittäisen velan maksuun ei saa takausta.

SOSIAALINEN LUOTOTUS

- Sosiaalinen luototus on tarkoitettu tukemaan velallisen tilannetta, luottoa tarjotaan välttämättömiin menoihin tai velkojen maksamiseksi. Luoton edellytyksenä on vähävaraisuus, mutta maksuvaran on riitettävä luoton takaisinmaksamiseksi.
- Sosiaalista luottoa on tarjolla 30 kunnassa ja sitä tarjotaan oman kunnan asukkaille. Luoton määrä voi vaihdella ja olla korkeimmillaan 10 000 euroa. Luoton myöntämiseksi kunta voi vaatia esimerkiksi tiedot varallisuudesta, pankkitiliotteista sekä verotustiedoista.

Mikäli yllä mainitut vapaaehtoiset järjestelyt eivät ole enää mahdollisia, voi viimekädessä hakeutua velkajärjestelyn pariin:

YKSITYISHENKILÖN VELKAJÄRJESTELY

- Mikäli velkataakka on kertynyt niin suureksi, ettei neuvotteluvaraa maksujärjestelyihin enää ole, on velallisella viimekädessä mahdollisuus yksityishenkilön velkajärjestelyyn. Velkajärjestelyn tarkoituksena on vahvistaa velallisen maksukykyä vastaava maksuohjelma.
- Velkajärjestelyä haetaan kotipaikkakunnan mukaiselta käräjäoikeudelta. Edellytyksenä velkajärjestelyyn pääsylle on maksukyvyyn heikentyminen itsestä riippumattomista syistä (esimerkiksi sairaus tai työttömyys), maksukyky suhteutettuna maksuvelvollisuuteen on perusteltua eikä veloista ole mahdollista muutoin selviytyä.
- Velkajärjestelyssä velallinen suorittaa maksuohjelman mukaisesti suorituksia, jotka on suhteutettu velallisen maksukykyyn. Velat tulevat maksetuksi maksuohjelman mukaisina.
- Maksuohjelman laiminlyönti voi johtaa joko velkojen palaamiseen entisen suuruiseksi tai velkojen perimiseen maksuohjelman mukaisena ulosoton kautta.

Maksujärjestelyiden on tarkoitus auttaa maksuvelvollisen selviytymisessä nykyisistä veloista sekä tulevista, pakollisista menoista. On siis muistettava neuvotella itselleen sellainen järjestely, jota on mahdollista noudattaa.

Talous- ja velkaneuvonta on oikeusaputoimistojen tarjoama maksuton palvelu, joka tarjoaa apua velalliselle. Neuvonnassa kartoitetaan taloudellinen tilanne sekä autetaan hakeutumaan sovintojen ja järjestelyiden pariin.

VELKOJEN VANHENTUMISESTA

- On hyvä myös muistaa, ettei velkoja voida periä loputtomasti.
- Velan vanhentumisesta on oleellista muistaa seuraavat aikamääreet:
 - Velkojan on muistutettava lainmukaisesti velastaan vähintään 3 vuoden välein. Mikäli velasta on haettu oikeuden päätös tai se on ollut perinnässä ulosotossa, velasta on muistutettava vähintään 5 vuoden välein.
 - Ulosottoperuste vanhenee 15 tai 20 vuoden kuluessa tuomion antopäivästä.
 - Velka vanhenee lopullisesti 20 vuodessa, mikäli velkojana on juridinen henkilö. Velka vanhenee lopullisesti 25 vuodessa, mikäli velkojana on luonnollinen henkilö. Velan lopullinen vanhentuminen lasketaan velan erääntymisestä.
 - Huom. Mikäli omasta mielestään velka on vanhentunut, on maksuvelvollisen esitettävä itse väite todeksi esimerkiksi ulosottoa kohtaan.